STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 78 · 12. mai
Sesjonen 2021–2022

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter.
Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte torsdag den 12. mai 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 78):

1. Debatt om kultur- og likestillingsministerens redegjørelse om arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer
   (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. mai 2022)
2. Interpellasjon fra representanten Peter Frølich til arbeids- og inkluderingsministeren:
   «Per 21. desember 2021 har om lag 70 pst. av brannfolkene som søkte om å få sin yrkesrelaterte kreftsykdom godkjent som yrkesskade, fått avslag. De fleste som har fått godkjent sin yrkesskade, har måtte ta saken sin opp via Trygderetten. Langt flere orker ikke å «ta kampen».
   Hva vil regjeringen gjøre for at de som alltid er der for andre når ulykken er ute, skal få en rettferdig og – om mulig – enklere behandling av sine yrkeserstatningskrav når de selv blir rammet av yrkesskade?»
3. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant Rolf Hellem

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Den 6. juni 2021 døde tidligere stortingsrepresentant Rolf Hellem fra Narvik, 97 år gammel.

Hellem representerte Arbeiderpartiet og Nordland i til sammen 18 år, og var innvalgt som fast representant fra 1965 til 1981. De fleste av årene satt han i industrikomiteen.

Jernbanearbeideren fra Narvik ble en av Arbeiderpartiets samfunnsbyggere. Mellomriksveien til Sverige over Bjørnfjell knyttes til Hellems utrettelige innsats. Nasjonalt vil han likevel best huskes som en av arkitektene i utformingen av norsk oljepolitikk.

Hellems tid i industrikomiteen falt sammen med oppdagelsen av petroleumsressurser på norsk sokkel. Han fattet tidlig interesse for mulighetene som ble forespeilet. Da første drivverdige funn var et faktum, var han derfor blant de mest oppleste på temaet og ble i 1971 saksordfører for den første oljemeldingen.

Til sin presentasjon fra Stortingets talerstol hadde han skrevet ned det han omtalte som «De ti oljebud». Stikkordene var nasjonal styring og kontroll, aktiv stat, ringvirkninger for norsk industri og næringsliv og hensyn til natur og miljø. Disse føringene var ikke selvsagte i sin samtid – det handlet om aktive politiske valg. Like fullt har de ligget til grunn fram til i dag.

Norge skylder Rolf Hellem en stor takk. Han og de andre strategene forsto sin tid og evnet å se framover. Mange land som oppdager verdifulle naturressurser, pådrar seg konflikter, ekstrem skjevfordeling og økonomiske problemer. Med den norske oljepolitikken har rikdommene i stedet bidratt til samfunnsbygging og kommet hele folket til gode.

Vi lyser fred over Rolf Hellems minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representanten Sivert Bjørnstad vil framsette et representantforslag.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:03:03]: På vegne av stortingsrepresentantene Morten Stordalen, Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi, Terje Halleland, Terje Hansen og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om like konkurransevilkår for servicehandelsnæringen.

Presidenten: Representanten Terje Hansen vil framsette to representantforslag.

Terje Hansen (FrP) [10:03:33]: På vegne av Fremskrittsparti-representanten Sivert Bjørnstad og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om bedre utnyttelse av snøkrabberessursene.

På vegne av Fremskrittsparti-representantene Bård Hoksrud, Terje Halleland, Tor André Johnsen, Sivert Bjørnstad og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om en ny vår for den norske mineralnæringen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:04:08]

Debatt om kultur- og likestillingsministerens redegjørelse om arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 10. mai 2022)

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Grunde Almeland (V) [10:04:47] (komiteens leder): Jeg vil starte denne debatten med å takke kultur- og likestillingsministeren for det jeg oppfatter var en både solid og god likestillingspolitisk redegjørelse.

Norge ligger på toppen av statistikken over likestilte land. Det synes jeg er gledelig. Men denne statistikken må ikke, som statsråden så riktig påpekte, brukes som en hvilepute. Vi står fortsatt overfor store likestillingsutfordringer i Norge. For Venstres del er det helt avgjørende at alle mennesker skal ha muligheten til å leve frie liv, uten å bli møtt med fordømmelse og uten å støte på usynlige eller lovmessige barrierer for fri livsutfoldelse.

Slik er det ikke i dag. Fortsatt må mødre kjempe for å ta ut ammefri, som de har krav på etter loven. Fortsatt må fedre kjempe for å beholde fedrekvoten. Kvinner må jobbe ufrivillig deltid. Menn topper selvmordsstatistikken. Jenter blir utsatt for netthets. Gutter faller fra i skolen. Osv., osv.

Fortsatt blir skeive utsatt for blind vold. Regnbueflagg stjeles, og vi har hatt eksempler på at de brennes i protest. Personer som utredes for kjønnsinkongruens, må besvare spørsmål som «Tenker du på en av foreldrene dine mens du onanerer?» – stilt av fagpersonell på Riksen. Samme dag som homofile mottar en offisiell beklagelse fra statsministeren for at de har blitt straffeforfulgt for utøvelse av sin seksuelle legning, blir helsestasjonen for kjønn og seksualitet i Oslo beordret til å stoppe sin behandling av transpersoner. Vi burde ha kommet lenger enn dette i 2022.

Som likestillingsministeren sa i sin redegjørelse, er jeg også glad for at vi har en debatt som dette i salen hvert eneste år, og jeg er glad for at statsråden valgte å fortsette med det da hun tok over. Det gir oss i Stortinget en mulighet til faktisk å se likestillingsutfordringene i sammenheng. Det er ingen hemmelighet at likestillingsutfordringer finnes på en rekke ulike områder som ikke bare den ene statsråden rår over. For Stortinget da å tre sammen og stille klare forventninger på tvers av regjeringens statsråders ulike ansvarsområder, mener jeg er et stort gode. Jeg håper også at vi skal ha denne debatten flere ganger framover.

Så vil jeg kommentere at jeg ikke synes denne redegjørelsen var så veldig ulik redegjørelsen som kom i fjor. I mitt hode er det et gode, for det viser at vi tross alt er tverrpolitisk enige om de store linjene og de store utfordringene. Det betyr også at statsråden kan ha en forventning om at hvis hun går til Stortinget, kan hun også finne et bredt flertall som gir legitimitet til mange av de løsningene hun vil kunne presentere på likestillingsområdet.

Det er gledelig at en rekke av de tiltakene statsråden varsler, er tiltak som den forrige regjeringen satte i gang, enten det handler om aktivitets- og redegjørelsesplikt, om videreføring av handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, eller det handler om kvinnehelse, som også var et utvalg den forrige regjeringen satte ned. Igjen viser det at de store linjene, de store utfordringene, er vi tross alt enige om.

I starten av forrige stortingsperiode holdt jeg en interpellasjon om hatkriminalitet. Den kom på bakgrunn av en rekke medieoppslag som fortalte om flere grove tilfeller av dette. Selv om det har skjedd mye siden den gang, bl.a. at vi har fått et nasjonalt kompetansesenter, er dette en konkret ting som jeg håper likestillingsministeren vil svare på hvordan hun skal ta videre i dag, og at hun ikke gjør som sist og dytter ansvaret over på en annen statsråd.

Jeg ser fram til det arbeidet likestillingsministeren skal presentere her for Stortinget, for jeg tror vi har godt av flere gode, brede debatter om likestillingsutfordringer og å skape brede flertall for de løsningene som kommer oss alle til gode.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [10:10:07]: Eg vil begynne med å takke likestillingsministeren for ei grundig og god utgreiing for to dagar sidan.

Eg vil òg starte med å reflektere litt rundt dei likestillingskampane som er tekne før oss, som faktisk gjer at det er mogleg for oss ikkje lenger å måtte diskutere om kvinner i det heile skal få lov til å ha ein plass i denne salen. Diskusjonen går på korleis vi kan bli meir likestilte i samfunnet, korleis fleire kvinner kan velje seg yrke i mannsdominerte felt og omvendt, og korleis menneske med funksjonsnedsetjingar, folk med ulik legning, folk med minoritetsbakgrunn – alle – skal ha moglegheiter til å leve gode og frie liv. For at vi alle kan få leve frie liv, treng vi eit likestilt samfunn med store moglegheiter for alle, uansett kven ein er, eller kven ein elskar.

Det at vi har denne utgreiinga her årleg, og debatten i etterkant, gjer jo at vi får moglegheita til verkeleg å kikke oss sjølve litt i korta, stoppe opp og både tenkje og debattere over: Kva er statusen for likestillinga og mangfaldet i samfunnet vårt i dag? Status er at vi har ein lang veg å gå. Vi har ikkje eit likestilt samfunn i Noreg i dag, sjølv om vi toppar lista internasjonalt, for vi har enno ikkje eit likestilt arbeidsliv. Kvinner tener framleis mindre enn menn, færre kvinner er toppleiarar, og kvinnene arbeider meir deltid og har meir uhøveleg arbeidstid. Det er status i dag. Vi kan ikkje seie oss fornøgde før vi får ein betre kjønnsbalanse, før vi har sikra lik løn for likt arbeid, sett inn tiltak mot vald i nære relasjonar, sett inn tiltak mot seksuell trakassering og negativ sosial kontroll. Fridomskampen er det opp til oss å ta, og vi har ein lang veg å gå. Dessverre har likestillinga stått for stille altfor lenge, og i mange tilfelle har det dessverre gått baklengs dei siste åra.

Vi veit at likestillinga ikkje kjem av seg sjølv. Likestilling kjem av at vi tek kampen for det. Det handlar om val, og det handlar om prioriteringar, og det er med glede eg seier at etter eit halvt år i regjering er skuta for eit meir likestilt samfunn endeleg snudd. Med ein vilja politikk frå Arbeidarparti–Senterparti-regjeringa går like-

stillinga framover, men det er eit arbeid som må gjerast kvar einaste dag. Med ei ny retning for arbeidslivet, der hovudregelen heilt klart skal vere heile og faste stillingar, med ei aktivitets- og utgreiingsplikt som set fokus på lønsforskjellar og deltidsbruken, og med pensjon frå første krone er vi heldigvis godt i gang.

Som likestillingsministeren varsla i utgreiinga tysdag, kjem det ei stortingsmelding mot seksuell trakassering. Vi veit at det i skuggen av metoo framleis føregår seksuell trakassering, og det er vår plikt å førebyggje at det ikkje skal skje, for at neste generasjon skal få leve i eit samfunn der ein ikkje må forhalde seg til at det føregår seksuell trakassering, verken i arbeidslivet eller i samfunnet. Det fortener neste generasjon at vi etterlet i arv.

For at vi skal få eit likestilt samfunn, treng vi å løfte menn sine utfordringar. Som likestillingsministeren tok opp, skal det setjast i gang eit mannsutval som ser på utfordringa for menn. Vi veit at det er fleire tabu rundt psykisk helse for menn og gutar, det er dessverre høgare sjølvmordstal for menn, og det er likestillingsutfordringar som vi skal sjå på.

Heldigvis er det mange ting som er på trappene. Vi skal endeleg forby konverteringsterapi, og det er på høg tid. Vi er ikkje i mål før alle kan få leve frie liv, der kvinner og menn har dei same rettane og moglegheitene både i arbeidslivet, i familielivet og i samfunnet generelt. Eit likestilt samfunn er vår kamp, som vi tek for neste generasjon, slik at dei skal få moglegheita til å vekse opp i eit fritt og likestilt samfunn.

Turid Kristensen (H) [10:14:59]: Jeg vil også veldig gjerne få begynne med å takke statsråden for redegjørelsen hun holdt for oss på tirsdag. Jeg synes dette er blitt en god tradisjon, og håper også at dette er noe vi kan fortsette med i årene framover. Med statsrådens engasjement for likestilling og mangfold føler jeg meg ganske trygg på at vi kommer til å gjøre det.

Redegjørelsen var ganske omfattende. Jeg ble sittende litt med tanken på at dette var helt motsatt av «ingen nevnt, ingen glemt». Her var det mye som ble omtalt, og det er bra, selv om jeg kanskje mener at det kunne vært pekt litt mer i hvilken retning man ønsker å gå.

Dette var en redegjørelse som naturlig nok peker i den retningen som regjeringen ønsker å gå på alle disse feltene – man har ikke sittet så lenge i regjering – men redegjørelser handler normalt sett også om å gjøre opp status. Så forstår jeg at statsråden ikke har spesielt lyst til å bruke tid på å trekke fram de gode tingene den forrige regjeringen faktisk gjorde. I redegjørelsen sa vel statsråden bl.a. at hun ikke vil være en statsråd som soler seg i glansen av andres arbeid. Men jeg synes faktisk at man, også i en slik redegjørelse, bør kunne vie litt tid til det man faktisk har oppnådd.

Derfor er jeg helt uenig med representanten som sto på talerstolen før meg, som sa at nå er skuta endelig snudd. Det er det overhodet ingen grunn til. Det er klart at Norge er et av verdens mest likestilte land. Så er jeg enig med foregående taler i at vi på ingen måte er i mål, men å påstå at dette er en snuoperasjon, mener jeg er en omskriving av historien som ikke regjeringen eller representanter fra Arbeiderpartiet er tjent med å ta til orde for i denne salen.

Det er mye mer igjen å gjøre, både for menn og kvinner, for mangfold og for LHBTIQ-mennesker, men jeg har likevel litt lyst til å få trekke fram noe av det Solberg-regjeringen satte i gang – og noe av det videreføres heldigvis også. Hvis det skal komme flere innlegg i dag som sier at det har vært tilbakeslag for likestillingen, eller at skuta endelig er snudd, vil jeg iallfall bidra til at vi setter på kartet også det som faktisk er gjort.

- Det har vært en satsing på kvinnehelse. Det er satt i gang et arbeid med en utredning om kvinners helse, og man hadde også en strategi med seks punkter for bedre kvinnehelse.
- Vi fikk en handlingsplan om frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.
- Det ble også åpnet for lokale forhandlinger, for at det skulle bli enklere å inngå lokale avtaler for å få bukt med ufrivillig deltid. Da har jeg også lyst til å nevne at fra 2013 er det blitt 90 000 færre kvinner som jobber deltid. Vi er ikke i mål, det er fremdeles ufrivillig deltid, men det er en god framgang.
- Det ble innført billigere barnehage for lavinntektsfamilier.
- Det ble vedtatt en tydeligere og sterkere felles likestillings- og diskrimineringslov.
- Det ble satset på både menn i helse og jenter i teknologi. Jeg deler statsrådens bekymring for at vi har et for kjønnsdelt arbeidsmarked, og det gir seg også utslag i lønnsforskjeller mellom menn og kvinner.
- Vi har målsatt kjønnsbalanse i statlige selskaper, direktorater og etater, og kjønnsnøytrale stillingstitler. Jeg må innrømme at jeg er en av dem som av og til synes det er litt vanskelig når man skal gå bort fra kjente, kjære titler som fylkesmann og helsesøster, men statsforvalter begynner nå å klinge godt i de fleste ører.
- Vi har gjennomført et inkluderingsløft som også kommer minoritetskvinner til gode, noe som betyr at de kan få større sjanser til å komme ut på arbeidsmarkedet.

Videre handler det om handlingsplan for vold i nære relasjoner, opptrappingsplan mot vold og overgrep, handlingsplan for kvinnelige gründere – listen er veldig lang. Så jeg håper at vi ikke nå skal stå her og slåss

og si at nå trenger vi å snu skuta, eller at dette har vært tapte år, for vi er ikke der.

Men det er ikke sånn at selv når man bytter regjering, er alt forventet gjort i løpet av perioden. Vi var ikke i mål i 2013 da regjeringen Solberg overtok, etter at Stoltenberg-regjeringen hadde sittet. Det var fortsatt et arbeid som skulle gjøres. Vi er ikke i mål i 2022, selv etter våre åtte år i regjering. Det er fremdeles arbeid som skal gjøres, men jeg ser fram til at vi kan fortsette dette arbeidet, som representanten Almeland også tok til orde for, for vi er enige om mye. Her kreves det innsats, og det er jeg veldig villig til å være med og jobbe for, og så håper jeg at vi neste år har kommet enda litt lenger, og at status kan gjøres opp i 2023.

Margrethe Haarr (Sp) [10:20:05]: Først ønsker jeg å takke statsråden for en god redegjørelse om regjeringens likestillingspolitikk. Redegjørelsen er et godt utgangspunkt for dagens likestillingsdebatt, en debatt som det fremdeles er ytterst nødvendig og viktig at vi fortsetter å ta.

Selv om Norge er et av verdens mest likestilte land, kan ikke arbeidet stoppe opp – snarere tvert imot må arbeidet med å sikre alle mennesker i vårt samfunn like rettigheter og like muligheter fortsette med høyt fokus og gode politiske virkemidler. Vi har fortsatt likestillingsutfordringer, og det er derfor et område som vi fortsatt trenger å ha et høyt fokus på, et område der vi fortsatt må føre en aktiv politikk. Jeg er derfor glad for at vi har en regjering og et storting som ønsker å gjøre nettopp det.

Likestilling handler om å forbedre livskvalitet. Likestilling og likeverd er en viktig forutsetning for at alle skal ha et verdig liv. Likestilling er en menneskerettighet. Alle skal ha lik mulighet til å delta i arbeidslivet og til å ha innflytelse på samfunnsutviklingen. Ingen i Norge skal ha et dårligere utgangspunkt fordi de enten er skeive, er religiøse minoriteter, har en funksjonsnedsettelse eller ikke passer inn i noen leders oppfatning av hva som er rett eller feil kjønn, på grunn av deres familiesituasjon, eller om vedkommende har en annen hudfarge. I Norge har vi kommet langt på mange områder. Likevel gjenstår det fremdeles bedre tilrettelegging, oppdatert kompetanse og økt forståelse av hva likestilling er og egentlig betyr.

I dag vokser vi opp med flere muligheter enn det vi hadde for et par generasjoner siden. Til tross for dette opplever vi fremdeles at personer med funksjonsnedsettelser, annen hudfarge eller religiøse minoriteter forskjellsbehandles i møte med arbeidslivet. Det er fortsatt et sterkt kjønnsdelt arbeidsliv i Norge. Vi ser at kvinner får dårligere lønn enn menn og jobber mer deltid. Vi ser at ulike grupper fortsatt blir diskriminert, og at det er mangel på tilrettelegging for at alle kan delta i arbeidslivet. Som statsråden nevnte, er det behov for å sikre et aktivt likestillingsarbeid i arbeidslivet.

Det er også behov for å vurdere hvor bevisste styrer og ledere rundt om i landet er når det gjelder rekruttering av kvinner inn i toppstillinger. Det handler ikke om at de skal kvoteres, det handler om at de er kompetente fordi de på lik linje med menn har mye å bidra med. Dessverre blir kvinner fremdeles diskriminert eller ikke funnet kompetente nok. Sist uke fikk vi sett et godt eksempel på dette da Orkla bommet grovt på eget likestillingsmål da de valgte å ha en ledergruppe med kun menn. Det fantes visstnok ingen kvinner som passet inn i rollen. Det tviler jeg sterkt på er tilfellet. Dette er også et godt eksempel på at det ikke hjelper kun å sette mål hvis man ikke følger det opp med handling. Det viser også mangel på kunnskap – kunnskap om at erfaring viser at mangfold og likestilling bidrar til utvikling og bedre resultater.

Utryggheten i møte med arbeidslivet og nedsettende holdninger om hva den enkelte kan klare, bygger ikke mennesker opp. Derfor må vi heie på dem som tar utradisjonelle valg, som kanskje bryter med noen gamle tradisjoner og normer, heie på han som vil bli sykepleier, hun som vil bli ingeniør eller toppleder, uten å være kritiske til deres valg. Likestillingsarbeidet må ha som overordnet målsetting at ingen skal stille spørsmål ved hvorvidt de har en plass i samfunnet, i arbeidslivet eller i Norge, fordi de er annerledes eller har noe unikt ved seg.

Den oppvoksende generasjonen har mye å være takknemlig for overfor dem som tidligere har gått foran og tråkket opp stien. Men takknemlighet er ikke nok. Alle har en forpliktelse til å videreutvikle det arbeidet som allerede er blitt gjort, sørge for å ta utviklingen enda et steg opp og videre. Bare slik kan vi bli enda bedre. Likestilling handler om holdninger, hvordan vi tenker om, tilrettelegger for og vurderer mennesker vi omgir oss med, på alle nivåer i samfunnet. Hvordan vi snakker om hverandre har en betydning, hvordan vi snakker til hverandre har en betydning, hvordan vi går foran som eksempler og behandler hverandre har en betydning.

Generasjoner før oss har jobbet hardt for at Norge er et av verdens mest likestilte land, men det må ikke bli en hvilepute, for hver dag ser vi at vi fortsatt har en vei å gå. Vi ser det i arbeidslivet, i næringslivet, i media og ikke minst i samfunnet generelt. Nå blir vår oppgave å ta stafettpinnen videre. Det er fortsatt behov for politisk styring for å fremme likestilling, og jeg er stolt over at Arbeiderpartiet og Senterpartiet tar dette ansvaret på alvor.

Silje Hjemdal (FrP) [10:25:02]: Takk til statsråden for redegjørelsen.

Begrepet «likestilling i revers» har jeg hørt fra denne talerstolen i fem år, selv om ingen internasjonale kåringer tyder på at Norge er i den situasjonen. Jeg hadde håpet at tonen fra dem som nå er i posisjon, kanskje kunne være litt annerledes i dag, men sånn ble det ikke.

Imidlertid er det mye som er bra, og som vi er enige om, men Fremskrittspartiet skal være det første partiet til å innrømme at det også fremdeles er utfordringer. En av de tingene Fremskrittspartiet har jobbet mye med og hatt hovedfokus på når det gjelder likestilling i Norge, er den situasjonen veldig mange unge mennesker utsettes for når det gjelder sosial kontroll, æresvold, tvangsekteskap osv. Jeg er veldig glad for at statsråden brukte litt tid på dette i sitt innlegg, men det bekymrer meg litt når man ikke utdyper hvordan man vil gjøre det, og når. Det er riktignok satt ned et utvalg, men det nevnes bare kort at dette med barn som etterlates i utlandet, er noe regjeringen skal styrke arbeidet med. Det var imidlertid et enstemmig vedtak i Stortinget sist periode der man ba regjeringen utrede straffeforbudet mot frihetsberøvelse i situasjoner hvor barn vil bli – eller allerede er – sendt til utlandet, og jeg forventer at det følges opp. Jeg håper at ambisjonsnivået ikke er senket når det gjelder dette.

Jeg synes også det var bra at statsråden understreket viktigheten av å følge opp anbefalingene til partnerdrapsutvalget. Vi vet at det er veldig mange som faktisk har en farlig hverdag i eget hjem. Det er noe vi kontinuerlig er nødt til å jobbe med, selvfølgelig overfor kvinner, men også overfor menn som lever i farlige situasjoner hjemme.

Der våre veier imidlertid skilles, er f.eks. fokuset på kvinnehelse, barselopprøret og ikke minst permisjonsordningen, der flere partier i denne salen tar til orde for at tredeling er et godt likestillingsverktøy. Fremskrittspartiet mener at familiene burde få lov til å bestemme over egen hverdag selv, og at det i seg selv er en styrking av likestillingen. Det samme gjelder løpende opptak i barnehage og ikke minst å sikre full barnehagedekning. Det er få partier i denne salen – om jeg husker riktig var det bare Venstre – som støttet noen av Fremskrittspartiets forslag. Det synes jeg er skuffende, fordi man vet at det å ha muligheten til å sende barn i barnehage og f.eks. unngå å ta ulønnet permisjon, er en viktig likestillingssak.

Jeg husker hvor opphetet diskusjonen rundt konverteringsterapi var sist. Jeg er glad for at statsråden fremdeles jobber med dette, men kanskje dette nettopp illustrerer at det ikke var så lett som noen partier sto og sa på denne talerstolen i forrige periode. Jeg forstår at dette arbeidet er krevende, men jeg må få lov til å si at jeg også synes at det tar lang tid.

Jeg har i den sammenhengen lyst til å understreke at vi i år feirer 50 år med frihet i dette landet – at man avkriminaliserte homofili i Norge. Situasjonen er ikke den samme i veldig mange andre land, land vi faktisk samarbeider med og gir bistand til. Jeg synes at dette er noe vi skal fokusere på, når man vet at dette er utbredt i ganske mange land, der homofiles rettigheter er under sterkt press – ikke bare på andre kontinenter, men faktisk også på vårt eget.

Når det gjelder dette svartelisteutspillet til Høyre i går, som statsråden støttet seg til, må jeg nesten komme tilbake til det i et nytt innlegg. Jeg ser fram til en god debatt.

Kathy Lie (SV) [10:30:17]: Jeg vil også starte med å takke statsråden for en veldig god redegjørelse. Jeg ble egentlig veldig glad, for det er så innmari viktig dette med de strukturelle endringene som må gjøres for å oppnå fullstendig likestilling i samfunnet. Jeg ble også glad når statsråden gikk gjennom tema for tema og fortalte hvilke planer som er i gang, og hvilke planer som skal i gang. Det fikk meg til å føle på litt stolthet over at det faktisk er mye bra arbeid som gjøres her. Det arbeidet vil i hvert fall denne representanten gjøre alt hun kan for å bidra til å styrke.

Jeg har jobbet mest med arbeidsliv. Jeg kommer fra en rolle som hovedtillitsvalgt på et stort sykehus, og derfor er jeg veldig opptatt av dette med hele, faste stillinger. Det er dessverre en kjensgjerning at noen av de dårligste på hele, faste stillinger er de store offentlige arbeidsgiverne. Innenfor helsevesenet er det enormt mange som jobber deltid, og i tillegg til at de jobber deltid, jobber veldig mange på ugunstige tider av døgnet. Det rammer kvinner spesielt hardt fordi det fortsatt er en kjensgjerning at kvinner tar mest av omsorgsoppgavene hjemme, både for de små og for de gamle.

Det å få livet til å henge sammen i et slitsomt turnusyrke er krevende. Når da arbeidet på et sykehus er så slitsomt og tøft som det er, er det mange som ikke orker å stå i hele stillinger i vanskelige turnuser. Så her er det mange oppgaver å gjøre. Vi kan ikke stå her og vedta turnusene til folk, men jeg tror vi må gjøre noe mer enn bare å ha gode planer. Vi må gjøre noe viktig strukturelt.

Det jeg er veldig glad for, er at vi nå har en regjering som igjen vil styrke lovverket, styrke arbeidsmiljøloven, sånn at det blir mindre rom for midlertidighet, mindre rom for deltid. Jeg er glad for at arbeidsgivere nå faktisk må ta stilling til og dokumentere behovet for deltid, og også at vi har det gode trepartssamarbeidet, hvor det faktisk må drøftes med tillitsvalgte.

Flere har nevnt foreldrepermisjon, og vi har også en sak til behandling om det. Jeg er veldig glad for at det fortsatt vil være flertall i dette storting og i landet for å beholde tredelt foreldrepermisjon. Vi så i en rapport som kom fra Nav, at mange tok ulønnet permisjon, og at

det hevdes at det skulle være en grunn til å endre på permisjonsreglene. Da mener jeg at vi feiler. Vi må heller endre på de hindringene som er i samfunnet og tilpasse det sånn at foreldrepermisjonen kan fungere bra for folk, f.eks. å ha løpende opptak i barnehage, som er en viktig ting for mange, og også sikre at kvinner kan få bruke den retten de har til ammefri.

Det ble nevnt her fra en representant at man hadde et flott prosjekt som het Menn i helse. Da fikk jeg lyst til å si at ja, det var et kjempeflott prosjekt for å utjevne det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, men dessverre opplevde mange av deltakerne i Menn i helse at de ikke fikk jobb i helsevesenet etterpå. Det var rett og slett ikke stillinger å oppdrive. Det er også en strukturell ting vi er nødt til å adressere.

Det er mange andre felter jeg ikke har snakket om nå, så det må jeg komme tilbake til i et nytt innlegg, men jeg vil bare nevne at jeg også er veldig glad for at vi skal få CRPD inn i norsk lov. Jeg vil snakke mer om universell utforming fra denne talerstolen senere i dag.

Hege Bae Nyholt (R) [10:35:22]: Jeg vil også takke for en god redegjørelse.

Likestilling er både en individuell, en lokal, en statlig og en internasjonal oppgave. Maktbalansen mellom kjønn, hvordan minoritetene i samfunnet ivaretas, og hvordan deres menneskerettigheter forvaltes, er grunnleggende for hvorvidt vi definerer samfunn som demokratiske eller frie. Det forplikter oss alle. Det forplikter oss til å reagere når homofiles rettigheter blir undergravd i Polen, eller når folkevalgte kurdere i Tyrkia fratas sine verv. Det betyr at vi må kvotere inn kvinner i styrerom, at vi aktivt må jobbe for lønnslikhet mellom kjønn i Norge, og det betyr at vi må slå ned på hverdagsrasismen. Det forplikter oss som politikere til å ta skrittet forbi utredninger og fromme ord. Det forplikter til handling.

Statsråden viet mye tid til den økonomiske ulikheten mellom kjønn, og det er bra, men jeg vil understreke at det finnes mer kraftfulle tiltak enn dem statsråden presenterte, som man kan ta i bruk om man virkelig vil få ned disse forskjellene. Vi i Rødt vil ha en likelønnspott, og vi vil åpne for at man kan ha et høyere lønnsoppgjør i de kvinnedominerte yrkene. Vi vil lovfeste retten til heltid. Dette er mer effektive grep enn det regjeringen legger opp til.

Ministeren sa at hun ikke ville si seg fornøyd med statistikken. En vesentlig del av statistikken man ikke kan være fornøyd med, er at omtrent halvparten av anmeldelser av vold i nære relasjoner og rundt 80 pst. av anmeldte voldtektssaker i Norge henlegges. Det betyr at forutsetningene for å leve livet sitt fritt for vold og overgrep for mange kvinner ikke er til stede. Det er kritisk viktig for likestillingsarbeidet i Norge at rettssikkerheten for kvinner styrkes, at en samtykkelov vedtas, og at vi gjør beredskapen for voldsutsatte kvinner bedre.

Vi i Rødt har ved flere anledninger det siste året blitt nedstemt i våre forsøk på sette krisesentrene i Norge i stand til å hjelpe alle de kvinnene som trenger det. Samiske kvinner har per i dag ikke et reelt og tilpasset krisesentertilbud overhodet. Mens regjeringen leter etter vilje og penger, sitter kvinner og barn fastlåst i skadelige relasjoner. Det er vårt ansvar å hjelpe dem ut, og det haster.

Kvinner flykter – over Middelhavet, fra krigen i Ukraina og fra mange andre steder i verden. Vi vet at menneskehandlerne flokker seg rundt asylmottakene, at voldtekt er våpen i krig, og at turen hit kan ha kostet så mangt. Vi må ha beredskap for dem, for krisesentrene i lokalsamfunnene og i velferden. Vår solidaritet må treffe likt uansett hvor kvinnene kommer fra.

Den 30. mai er abortloven 44 år. Imens raser kampen for kvinners rettigheter til å bestemme over egen kropp rundt oss i verden. Mange av oss har sett klippet av USAs visepresident, Kamala Harris, som under en utspørring prøver å få en konservativ mannlig dommer til å nevne ett eneste eksempel på lovregulering av mannskroppen. Det kan han så klart ikke, for å politisere og regulere mannskroppen ville vært uhørt. I Norge stiller vi en kvinne foran en nemnd for å forklare sine livsvalg og rettferdiggjøre sin råderett over kroppen sin dersom hun må ta abort etter uke 12. Dette er også uhørt. Abortnemndene må bort, og før det skjer, kan vi faktisk ikke påstå at kvinner i Norge er frie til å ta egne livsvalg.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [10:39:26]: Takk til statsråden for redegjørelsen.

Vi har kommet langt i likestillingen, men vi er ikke i mål. Menn tjener fortsatt mer enn kvinner, og vi trenger flere kvinner i toppen av norsk næringsliv. Det er det bra at statsråden løfter. Men det er heller ikke de samme mulighetene for dem som har et annet navn, et fremmed navn, et handikap eller en annen seksuell legning, til alltid å få en stilling på likt grunnlag.

Samtidig er jeg sterkt uenig i regjeringens og statsråd Trettebergstuens sterke forsvar av den rigide tredelingen i permisjonsordningen i likestillingens navn. Flere har pekt på sammenhengen mellom ulønnet permisjon og innføring av tredelt foreldrepermisjon. Dette bortforklarer statsråden elegant. Likestilling er viktig, og vi politikere har mye makt, men vi kan ikke vedta oss vekk fra at det er kvinner som føder barn. Under halvparten av kvinnene tar ut ulønnet permisjon, mister pensjonspoeng og rettigheter til sykepenger og får mindre lønn. Da må vi slå alarm, og vi må lytte til hva familiene faktisk sier. Familiene har sagt fra lenge. De ønsker

mer fleksibilitet i foreldrepermisjonen. De vil velge hvor lenge de vil være hjemme med sine unger. Det bør regjeringen ta inn over seg.

Likestilling for Arbeiderpartiet handler om å premiere dem som velger rett, har vi hørt – som velger karriere og kort foreldrepermisjon. Misforstå meg rett, det mener jeg også er bra, for dem som ønsker det, men for alle dem som ikke ønsker det, som mener at de vil gjøre noe annet, er det ikke i likestillingens navn at de ikke får lov til å velge.

Kristelig Folkeparti vil legge til rette for at kvinner og menn skal få lov til å velge selv. Det mener vi er den moderne og nye likestillingskampen. Nina Mikkelson er initiativtaker og administrator i facebookgruppen Permisjonsopprøret, en gruppe på 33 000 medlemmer. Hun er IT-arkitekt. Hun ønsker å velge selv og har mange med seg. Hun har høy utdannelse, mens noen har lav utdannelse, noen er opptatt av karriere og andre ikke. Moderne kvinner og menn vil lage sin egen hverdag, som passer for dem og deres familie. Det bør regjeringen ta inn over seg.

Kristelig Folkeparti er også opptatt av at vi ønsker å ha et samfunn som er tilpasset mangfoldet. At det å ha en funksjonsvariasjon skal stå i veien for å få jobb, er faktisk ikke greit.

Kristelig Folkeparti ønsker at BPA-ordningen skal være et likestillingsverktøy, og Kristelig Folkeparti er glad for at statsråd Trettebergstuen i redegjørelsen løfter at de vil inkorporere CRPD i norsk lov. Det støtter Kristelig Folkeparti.

Kristelig Folkeparti er også opptatt av kvinner og kvinnehelse, at det skal ha en langt bedre plass i norsk helsevesen. Det er fortsatt sånn at vi forsker mest på menn, og behandling blir gitt ut fra resultater fra mannskroppen. Kvinner er ikke menn, og menn er ikke kvinner. Vi er nødt til å ha egen forskning på kvinnehelse.

Jeg er veldig glad for at vi samtidig med dette har hatt en sak i helsekomiteen som handler om likestilling. Tenk at vi må lovfeste at en kvinne skal ha rett til å ha med seg en støtteperson under fødselen! Det skulle bare mangle. Men det er fortsatt sånn i noen sykehus at fordi det er oppussing, eller fordi fagpersoner er uenige om hvor langt kvinnen er kommet i fødsel, settes partneren eller støttepersonen ut på venterommet med aviser. En må vente til de mener kvinnen er i fødsel. Dette er jeg glad for at vi nå har satt en stopper for.

Så vil jeg avslutte med å fortelle at da jeg var ti år gammel – vi var av de første som fikk fjernsyn – ble homofili avkriminalisert i Norge. Jeg kunne ikke så mye om homofili, husker jeg, men det jeg husker, var hvor stygt det ble snakket om dem som var homofile. «Homo» er i dag fortsatt det mest brukte skjellsordet. Det betyr at vi ikke er i mål. Likestilling er viktig, men det handler også om like rettigheter uavhengig av kjønn, legning, hudfarge og funksjonsevne.

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:44:51]: Det er riktig at jeg i min redegjørelse til Stortinget her forleden, som flere representanter har tatt opp, gikk gjennom de samfunnsområdene der vi har likestillingsutfordringer. Det er egentlig de fleste. Men det viktigste med min redegjørelse, som skiller seg fra de redegjørelsene som forrige regjering holdt, var at vi i tillegg til å peke på problemene sier noe om hva vi skal gjøre med dem.

Jeg kunne vist fram mange eksempler på at det går godt i Norge, slik forrige regjering også holdt seg med, men det er vi alle sammen klar over. Det er det jeg mener med at jeg ikke ønsker å være en likestillingsminister som hviler på jobben de som har gått foran oss og tatt de store likestillingskampene, har gjort. Jeg ønsker å få gjort noe med de områdene der vi har utfordringer. Derfor vil denne regjeringen ha en forsterket og fornyet likestillingspolitikk. Vi har store ambisjoner. Målet med likestillingspolitikken er rett og slett at flere skal få lov til å ha trygge og dermed også frie liv og kunne oppleve å være den de er. Det er formålet med likestillingspolitikken.

Fortsatt jobber altfor mange damer deltid. Fortsatt trenger vi mer kunnskap om kvinnehelse. Veldig mange, kvinner spesielt, lever et ufritt liv, under negativ sosial kontroll, og veldig mange utsettes for seksuell trakassering. Fortsatt er rasisme noe som i stadig større grad her i Norge – og det må vi erkjenne – hindrer folks frihet, og dermed trygghet. Personer med funksjonsnedsettelser utsettes for omfattende diskriminering på veldig mange områder i sitt liv, og skeive har fortsatt dårligere levekår enn resten av befolkningen. Der har jeg forresten en god nyhet i dag, for der man de siste åtte årene, under høyreregjeringen, falt på ILGAs Rainbow Map over hvilke land som gjør det bra på skeives rettigheter, har vi i dag fått beskjed om at Norge nå tar et byks og går oppover. Det er gode nyheter.

Når representanter fra høyresiden peker på at de også gjorde noe, er det sant at det ble satt i gang noen handlingsplaner og noen enkeltprosjekter. Men den systematiske, grundige likestillingspolitikken og grepene var fraværende i åtte år, og det ga seg til kjenne ved at Norge gikk nedover på OECDs indeks over likestilte land. Det kommer man seg ikke fra. Det holder ikke med enkeltprosjekter eller handlingsplaner når man har en total uvilje og mangel på forståelse for at man må gjøre noe med de store samfunnsstrukturene som gjør at kvinner systematisk faller utenfor.

Mye av det handler om den økonomiske politikken og arbeidslivspolitikken. Det å sørge for en arbeids-

livspolitikk og en økonomisk politikk som gjør at damer kan være økonomisk selvstendige og dermed frie, er noe av det aller, aller viktigste – ja, det er en forutsetning for et likestilt samfunn. Derfor er heltidssatsingen til regjeringen noe av det viktigste vi kan gjøre.

For det andre er det ekstremt viktig at vi tar et ordentlig grep når det gjelder frihet fra vold og trakassering. Det ødelegger liv, og det er alvorlige samfunnsproblemer. Stortingsmeldingen om seksuell trakassering er et eksempel på det vi gjør, styrkingen av krisesentrene et annet.

Negativ sosial kontroll er en stor likestillingsutfordring som det snakkes altfor lite om. Derfor er også kampen mot negativ sosial kontroll noe vi løfter opp som våre prioriteringer i denne regjeringen.

Kvinnehelse: Kjønn har betydning for helsen og hvilke helseutfordringer man har, men også hvordan man blir møtt i helsevesenet. Jeg ser fram til å følge opp den utredningen som ble satt i gang om kvinners helse, og å følge opp det sammen med helse- og omsorgsministeren i en ny kvinnehelsestrategi.

Vi er også opptatt av å løfte opp menns likestillingsutfordringer. Kampen for mer frihet er noe alle tjener på. Vi kan ikke ha det slik at likestillingskampen framstilles som kvinners kamp mot menn. Alle tjener på at flere blir fri. Altfor lenge har også menns utfordringer ikke blitt tatt på alvor, og det vil vi gjøre noe med.

Så er det 50 år siden vi avkriminaliserte forbudet mot homofili i Norge, men fortsatt lever mange i kjølvannet av det den paragrafen medførte av stigmatisering, diskriminering og dårlige holdninger. Derfor trenger vi en ny og forsterket handlingsplan for LHBTIQ-personer. Det er vi i gang med nå.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Turid Kristensen (H) [10:49:54]: Jeg har lyst til å stille statsråden et spørsmål som gjelder konverteringsterapi. Statsråden har, som veldig mange også i Høyre, vært utålmodig etter å få det på plass, og Solberg-regjeringen sendte et forslag på høring som hadde frist i midten av oktober i fjor. Der ble det bl.a. diskutert om det skulle være aldersgrense på 16 eller 18 år, hvordan dette stilte seg sett opp mot menneskerettigheter for voksne personer, og så videre, noe jeg forstår at statsråden vil se nærmere på. Jeg har lyst til å påpeke at dette var i tråd med det andre land har gjort.

Det jeg lurer på, er hva statsråden har gjort. Er det sendt noe på ny høring, f.eks. om markedsføringsforbud – som jeg må si jeg støtter, sammen med Høyre, at må være på plass? Når tenker hun at dette vil kunne komme til behandling på Stortinget, og når vil en lov tre i kraft? Jeg ser at det sendes litt ulike signaler. I Blikk er overskriften at det er rett rundt hjørnet, men i saken står det samtidig at man ikke kan si noe om når det vil komme. Vi er alle utålmodige.

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:50:58]: Jeg vil bare minne om noe som ble påpekt i et innlegg – muligens ikke fra representanten Kristensen, beklager det – her tidligere i dag: at dette tar tid. Med respekt å melde brukte forrige regjering over to år etter Stortingets anmodning om å forby konverteringsterapi – to år på å komme fram til et forslag som overhodet ikke forbyr konverteringsterapi. Det forslaget som forrige regjering la fram, gjør det tvert imot slik at man legaliserer eller befester at en del av det som er konverteringsterapi, faktisk er lovlig. Derfor hadde vi behov for å ta nye runder, for konverteringsterapi skal være forbudt, uansett om man er gammel eller ung – punktum.

Jeg sa til Blikk at det som skal ut på høring nå samlet sett, et reelt forbud og et forbud mot markedsføring – for det å motta den typen henvendelser, for å kalle det det, er krenkende i seg selv – er rett rundt hjørnet. Jeg kan ikke si noe mer enn det, men det kommer veldig, veldig snart.

Turid Kristensen (H) [10:51:58]: Jeg registrerer at statsråden og jeg igjen har helt ulik virkelighetsoppfatning, men det begynner jeg å bli vant til. Jeg venter i spenning. Man brukte tid på å utrede konverteringsterapi, men mye var også utredet, så jeg er forundret over at det skal ta så lang tid for statsråden å følge opp dette videre.

Jeg har lyst til å gå over til et annet tema, og det gjelder fotball-VM i Qatar. I dag kom den rystende nyheten om at tre hoteller sier nei til at LHBTIQ-personer kan bo på hotellet under VM. Ytterligere 20 anbefaler at man ikke viser legning når man er på besøk. Dette er rystende. FIFA er som vanlig uklare og sier bare at de er sikre på at nødvendige tiltak vil komme på plass. Det stoler jeg ikke på ett sekund – disse løftene er blitt brutt gang på gang. Fotballpresident Lise Klaveness har vært ute og sagt at dette ikke er akseptabelt, og heller ikke i tråd med det VM-komiteen har lovet. Så jeg lurer egentlig bare litt på hvordan statsråden, på vegne av regjeringen og det politiske miljøet, vil kunne bidra til å støtte fotballpresident Klaveness, slik at LHBTIQ-supportere faktisk kan føle seg sikre og trygge.

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:53:06]: Jeg er helt enig, det er forferdelig å se på. Fotballen skal være for alle, og det er begredelig at det nå avholdes et VM på et sted der man har store menneskerettighetsbrudd – også i tilknytning til organiseringen av selve arrangementet – og at det helt åpenbart, på grunn av lovgivningen i landet, er slik at LHBTIQ-personer ikke med trygghet kan reise inn og delta under VM.

Jeg er helt enig i at uttalelsene fra FIFA er – som vanlig – svært puslete, og jeg er bekymret for at de ikke nå gjør jobben for å sikre og forsøke å gjøre fotballen tilgjengelig for alle. Derfor støtter vi Norges Fotballforbunds standpunkt her og det arbeidet de gjør. Jeg har også selv, sammen med Lise Klaveness, vært ute i avisene og sagt at det er et paradoks at ikke fotballpresidenten og likestillingsministeren i Norge kan reise til fotball-VM i Qatar. Dette er også noe vi følger opp i den bilaterale dialogen med Qatar.

Silje Hjemdal (FrP) [10:54:23]: Gjennom den siste tiden har vi sett skrekkelige eksempler på hvordan jentene i Afghanistan har det.

Taliban ble flydd til Norge i privatfly i den naive tro på at Norge kunne være med og sette dagsordenen for hvordan terrorister behandler jenter. Vi har nå sett eksempler på skolenekt, burkapåbud og forbud mot å oppholde seg alene utenfor hjemmet. Det er vanskelig for kvinner å kjøre bil, f.eks., og nå kanskje også et forbud mot det.

Jeg lurer litt på hva likestillingsministeren tenker om dette, i og med at vi bruker tid og penger på å invitere slike mennesker til vårt land. Bør man ikke egentlig kutte alle bånd til sånne terrorister som ikke støtter likestilling?

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:55:25]: Jeg skjønner at representanten er skuffet over at Norge ikke har fått fullt gjennomslag og endret det totale kvinnesynet til Taliban. Det er det vel ingen som hadde forventet, men det er viktig at vi bruker vår makt og vår mulighet til å forsøke å påvirke den typen regimer i riktig retning.

De samtalene Norge har hatt med Taliban på ulike nivåer, har også bidratt til flere ting som er bra for befolkningen i Afghanistan, hva angår nødhjelp og humanitært arbeid osv., men vi tar sterkt avstand fra den utviklingen som nå skjer. Det er forferdelig å se på. Det er trist og leit å se at det landet går tilbake der man for noen år siden trodde at det kunne gå i en helt annen retning, men jeg har egentlig ingen grunnleggende tro på at å boikotte, stenge dialogen og la være å ha kontakt bidrar til noe annet enn at den type ting bare befester seg.

Silje Hjemdal (FrP) [10:56:31]: Takk for svaret.

Jeg ønsker å fokusere på en litt annen sak som vi diskuterte veldig mye i komiteen sist, og det gjelder menns likestilling. Ministeren var inne på menns likestilling – bl.a. med mannsutvalget – og menns helseutfordringer. Det synes jeg er veldig bra. Vi har noen fantastiske representanter på galleriet i salen her som venter på saken etterpå, som gjelder spesielt brannmenns helse.

Det jeg lurer på, er hvor likestillingsministeren legger seg i saken som gjelder samværssabotasje. Jeg har etterlyst svar fra familieministeren i en rekke spørsmål om hva som gjøres mot samværssabotasje. Det er også et likestillingsproblem fordi det som oftest er menn som rammes av dette, selv om det selvfølgelig også er kvinner. Jeg kunne tenke meg å høre hva ministeren tenker å gjøre mot samværssabotasje.

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:57:35]: At menn ganske systematisk på veldig mange områder og med veldig mange grep hindres fra å være omsorgspersoner for barna sine, enten det dreier seg om at de ikke får ta ut den pappapermisjonen de ønsker og fortjener, eller at man blir utsatt for samværssabotasje, er helt uakseptabelt. Vi burde ikke være der i 2022. Det ønsker jeg å kjempe imot, og det har også regjeringen sagt at vi skal ta grep om. Dette er også av de tingene som det blir naturlig at mannsutvalget diskuterer.

Men det er også slik at samværssabotasje kan skje fordi man har noen systemer som tillater det. Derfor tror jeg at det blir veldig viktig å ha dette med seg når vi nå skal gjennomgå den nye barneloven, der mye av systemet med barnefordeling og at man faktisk kanskje har noen økonomiske insentiver, gjør at man kan drive med samværssabotasje. Det må vi rett og slett prøve å få ordnet opp i.

Grunde Almeland (V) [10:58:43]: Det ble varslet en rekke utredninger i statsrådens redegjørelse. Denne representanten har tidligere diskutert med den gang representanten Trettebergstuen engasjementet for utredninger, hva utredninger egentlig er, og hva de betyr. Jeg vil følge opp den tråden også i denne sammenheng. En av de utredningene som jeg er veldig glad for ble varslet, er utredningen om en tredje kjønnskategori. Det er noe Venstre tidligere har foreslått i Stortinget ved flere anledninger at vi skal innføre, og jeg gleder meg til vi forhåpentligvis kommer dit at vi innfører det. Men det statsråden konsekvent har sagt, er at hun varsler at dette skal utredes. Jeg håper at dette er en utredning om hvordan det skal innføres. Vi vet det er praktisk mulig, andre land gjør det, men kan statsråden garantere at hun vil levere et forslag til Stortinget om å innføre en tredje kjønnskategori?

Statsråd Anette Trettebergstuen [10:59:47]: Jeg mener det er viktig med en utredning, for i debatten om innføringen av en tredje kjønnskategori er det, med respekt å melde, veldig mange fordommer. Det er veldig mye mangel på kunnskap. Det er veldig mye som kommer inn i den debatten, som ikke hører hjemme der. Jeg tror at når vi får på plass en utredning om hva dette betyr, og hvilke praktiske konsekvenser det vil ha for dem

det gjelder, men også for oss andre, tror jeg vi kan danne grunnlaget for en ryddigere og mer nøktern debatt på kanskje noen mer edruelige premisser enn det det har vært hittil.

Så er det slik at vi i Arbeiderpartiet ønsker innføring av en tredje kjønnskategori. Senterpartiet har ikke tatt stilling til det, og regjeringen har ikke tatt stilling til det ennå, så jeg kan ikke garantere det, men jeg ønsker det. Nå begynner vi med denne utredningen, og så gleder jeg meg til vi kan få en redelig diskusjon om hva dette betyr. Jeg håper vi kan komme dit at de som ikke føler seg som mann eller kvinne, kan få lov til å krysse av for en annen kategori. Det er hyggelig å se at representanten ønsker å jobbe sammen med oss om dette.

Grunde Almeland (V) [11:00:52]: Da noterer jeg meg at vi faktisk ikke helt vet hva denne utredningen vil føre til. Jeg deler den ambisjonen som i hvert fall statsråden her gir uttrykk for, og jeg håper hun har gjennomslag i regjeringen for det. Dette er et av de punktene som gjør at vi fortsatt ikke har full score på den nevnte ILGA-Rainbow Map-rankingen.

En grunn til at vi i år kommer høyere opp, er at den forrige regjeringen tok klare grep på et område hvor vi var svake, nemlig på hatkriminalitetsområdet. Jeg vil repetere et av de spørsmålene jeg har stilt til statsråden tidligere, men på en litt annen måte. Det er en rekke områder innen hatkriminalitet der også ILGA i det helt nye Rainbow Map sier at vi ikke oppnår full score, der det egentlig er et veikart for statsråden å følge. Hvordan vil statsråden ta det videre for å sørge for at hatkriminalitetsområdet er dekket fullt ut, slik at vi kan få full score, og at folk faktisk får den hjelpen de trenger?

Statsråd Anette Trettebergstuen [11:01:56]: Det med hatkriminalitet er et område hvor Norge egentlig scorer ganske dårlig. Vi har forholdsvis mye hatkriminalitet, og det er svært alvorlig. Det handler om at gutter og jenter, kvinner og menn, blir banket opp på gaten fordi de leier med en av samme kjønn, eller viser at de er LHBTIQ-personer eller ikke oppfører seg slik kjønnsnormen krever. Her gjorde vi i regjering de åtte rød-grønne årene, men også forrige regjering, viktige grep.

Jeg skal ta dette med justisministeren. Hurdalsplattformen sier at vi skal styrke innsatsen mot hatkriminalitet, og vi kommer tilbake til hvordan vi skal gjøre det, men dette skal vi følge opp.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tage Pettersen (H) [11:02:54]: Jeg vil også takke likestillingsministeren for redegjørelsen tidligere i uken. Det var – som flere har vært innom – en innholdsrik, men samtidig forholdsvis overfladisk redegjørelse. Den sveipet innom veldig mye på feltet, men gikk i liten grad i dybden på prioriterte utfordringer eller løsninger.

Et av mange områder som statsråden var innom, var seksuell trakassering. Statsråden var tydelig på at dette er et alvorlig problem og til hinder for likestilling i arbeidslivet. Så viste hun ganske raskt til arbeidet Forsvarsdepartementet gjør for å motvirke dette.

Jeg hadde nok forventet at statsråden i sin redegjørelse hadde løftet saken som ble kjent gjennom VG to dager før hennes redegjørelse – saken der et befal gjentatte ganger har snikfilmet en kvinnelig soldat i dusjen, angivelig 38 videoer filmet på fem forskjellige datoer i to ulike land. Vedkommende sersjant var soldatens nærmeste befal og er til tross for fullstendig fravær av dømmekraft fortsatt ansatt i Forsvaret.

Jeg har 19 år bak meg i Forsvaret, åtte av dem som sjef for tillitsvalgtordningen for soldatene. Tre av de gjennomslagene jeg best husker, er at vi fikk på plass en årlig holdningsskapende kampanje, vi fikk etablert en vernepliktsundersøkelse, som er forgjengeren til dagens undersøkelse om mobbing og seksuell trakassering i sektoren, og den siste seieren var gjennomslag for kvinnelig verneplikt.

VGs oppslag forteller dessverre at Forsvaret fortsatt har en lang vei å gå, og oppslaget sist søndag gjør meg alt annet enn stolt over min egentlige arbeidsgiver. Her er det rom for store forbedringer av regelverk, praktisering, holdninger og ikke minst mot. Vi bør alle være glad for at noen orker å stå i den belastningen det er å være en varsler. Nettopp av den grunn hadde jeg forventet at statsråden viet saken oppmerksomhet i sin redegjørelse og ikke bare fortalte om at Forsvarsdepartementet skal fortsette sitt arbeid i sektoren. Dette arbeidet er åpenbart ikke godt nok.

La meg avslutte med en sak fra Dagens Næringsliv 6. mai som handler om aldersmangfold, som heller ikke var noen stor del av redegjørelsen. Artikkelen beskriver at flere av våre forhenværende utenriksministre har ønsket seg yngre ambassadører, men de norske ansiktene utad er forholdsvis aldrende. Den gjennomsnittlige ambassadøren er 58,5 år, halvparten av Norges ambassadører er over 60 år, og kun to er under 50 år, mens svenskene har 13 ambassadører i 40-årene, og britene har ambassadører helt nede i 30-årsalderen.

Likestillingsministeren har åpenbart ting hun både bør og kan snakke med både forsvarsministeren og utenriksministeren om, og jeg ønsker henne lykke til med å løfte likestilling også inn i debatten med de to.

Kathrine Kleveland (Sp) [11:06:07]: Likestilling er fortsatt nødvendig å snakke om og må derfor fortsatt

stå høyt på dagsordenen. Likestilling handler om å gi alle samme muligheter. For oss i kommunalfraksjonen handler likestilling spesielt om alle menneskers rett til å kunne delta i samfunnet. Det handler om god framkommelighet og muligheten til å kunne delta på aktiviteter og i hverdagen for øvrig.

Det hører ikke hjemme noe sted at enkeltmennesker på grunn av sin funksjonsnedsettelse skal utestenges fra samfunnsdeltakelse. Derfor må vi kontinuerlig arbeide med og for like rettigheter og muligheter for alle. Universell utforming, både i, på og ved offentlige bygg og i samfunnet, er derfor helt nødvendig for å inkludere dem med behov for dette på en god og respektfull måte. Likestilling handler om å møte alle mennesker med respekt.

Kommunene har ansvaret for å sørge for gode, likeverdige tilbud og god kvalitet på tjenestene som tilbys kommunens innbyggere. Det er også avgjørende viktig at barnehager og skoler aktivt jobber med å ta tak i trakassering og mobbing som oppstår i tidlig barndom og starten på ungdomslivet. Vi vet at slike traumer tidlig i livet kan føre til alvorlige utfordringer for unge voksne og senere inn i voksenlivet. Det må derfor være rom for å oppdage og å si fra når barn og ungdom blir urettmessig behandlet. Trakassering og mobbing kan vi rett og slett ikke godta.

Kommunene har også et spesielt ansvar når mange flyktninger i disse dager skal finne sin plass i ulike norske kommuner, og storsamfunnet har et ansvar for å dempe konflikter mellom ulike grupper og ulike religiøse kulturer og ivareta alle på en god og inkluderende måte.

Arbeidet fram mot et likestilt samfunn er vi ikke i mål med. Vi i regjeringspartiene skal være drivkraften i dette arbeidet videre.

Seher Aydar (R) [11:08:43]: Linn Merete, Najah, Lisa Iren, Camilla, Helen, Sunniva, Cansel, kvinne 35, kvinne 47, kvinne 25 – dette er de siste ti kvinnene vi kjenner til som har blitt drept av en partner eller tidligere partner, en som de kanskje har bodd med, en som de har vært kjæreste med.

Kvinnedrapene preget starten av dette året. Allerede før påske var sju kvinner drept i Norge. Kvinnedrapene er varslede tragedier. Det er smertefullt at flere og flere kvinner blir drept uten at det settes i gang ordentlig arbeid for å stanse det. Sju av ti har vært i kontakt med hjelpeapparatet. Vi har likevel ikke klart å stanse det. Da må vi ta et alvorlig oppgjør med manglende beskyttelse av kvinner i Norge.

Disse tallene burde ha skapt en stor debatt i Norge om hvordan vi skal stanse volden og drapene, for bak hvert av de tallene skjuler det seg et liv som har gått tapt. Bak disse tallene finnes det også kvinner som lever med vold i hjemmet. Vi er nødt til å hindre at en av dem blir den neste. Vi trenger å stanse kvinnedrapene, og nå trenger vi at regjeringen viser handlekraft, for det begynner nesten aldri med et drap. De aller fleste partnerdrapene skjedde etter ett eller flere forvarsel. Nå må vi ta forebygging og oppfølging av voldsutsatte kvinner på alvor, før vi har enda flere liv på samvittigheten. For hver dag vi venter, står flere kvinner i fare for å bli mishandlet og i verste fall drept. Hver dag som går uten handling fra regjeringen, vil være et stort svik mot alle kvinner som lever med frykt.

Arbeidet mot vold i nære relasjoner kan faktisk redde liv. Ti ganger flere kvinner enn menn har opplevd to eller flere grove voldsformer, både fysisk vold og voldtekt. Kvinner oppgir i betydelig større grad enn menn at de frykter å bli skadet eller drept i forbindelse med volden. Kvinners frykt sammenfaller dessverre med realiteten.

Skal vi stanse drapene, er vi nødt til å stanse volden. Jeg blir nødt til å spørre: Hvordan hadde reaksjonene vært hvis disse drapene hadde skjedd på åpen gate og ikke alle ofrene var kvinner, kvinner som ble drept i hjemmet sitt? Jeg er sikker på at det hadde vært store debatter, alle politikerne hadde kjempet for å komme med de beste løsningene, og det hadde da kommet handlingsplan etter handlingsplan. Vi er nødt til å bryte stillheten, for vi er nødt til å redde de livene som kan gå tapt. Det kan ikke gå fra sju til åtte kvinner.

Kirsti Leirtrø (A) [11:11:58]: Norge opplever en prekær mangel på lastebilsjåfører, og det er ikke så rart. I de siste årene har vi sett at stadig flere av sjåførene som kjører lastebil på norske veier, har vært underbetalte østeuropeere. Dårlig lønn og dårlige arbeidsforhold har redusert statusen til et av våre samfunns kanskje viktigste yrker, sjåføren. Det er på høy tid å løfte lastebilsjåførene til den statusen de faktisk fortjener. Sjåfører utfører et samfunnskritisk og helt nødvendig arbeid. De bygger Norge hver dag året rundt. Vi må rekruttere og utdanne flere til dette yrket.

Nye regler for lastebiltransporten vil gjøre det vanskeligere å drive useriøse transportselskaper med sjåfører på luselønn. Regjeringen vår foreslår nå å innlemme EUs mobilitetspakke i norsk lov. Dette er en seier for dem som har kjempet for anstendig lønn og mer seriøsitet i transportbransjen. Nye felles regler for de europeiske landene hindrer useriøse lavprisaktører i å kjøre fritt i Norge.

Regjeringspartiene ser på lastebilsjåfører som en yrkesgruppe med en selvsagt rett til å kunne leve av jobben sin og ha familie, hus og hjem. Det betyr mye når man skal velge seg et yrke, og spesielt for kvinner. Mannsdo-

minansen i transportbransjen er stor, men det er det ingen grunn til. De få kvinnene som er der ute på veiene våre, er svært dyktige og rapporterer om god trivsel og en spennende yrkeshverdag. Også arbeidsgiverne ønsker flere dyktige kvinnfolk bak rattet på norske lastebiler.

Om vi skal få et større mangfold i transportbransjen, må vi sørge for et godt og trygt arbeidsliv med trygge rammebetingelser. Jeg mener at vilkårene for norske transportører må styrkes, og tilsynet og kontrollvirksomheten må intensiveres for å opprettholde akseptable arbeidslivsstandarder. Sosial dumping og arbeidslivskriminalitet må ryddes ut av transportbransjen.

Vi er i gang, og dette er også en viktig mangfolds- og likestillingsjobb.

Irene Ojala (PF) [11:14:51]: Likestilling er et veldig fint ord. Takk til statsråden som i redegjørelsen tirsdag denne uken sa at regjeringen vil at Norge skal være et foregangsland når det gjelder urfolks rettigheter. Det synes jeg høres kjempefint ut, for allerede i 1990 ratifiserte Norge ILO-konvensjon 169, om urfolk i selvstendige stater. Konvensjonen sikrer samenes rett til å være med på å utforme de aktuelle helsetilbudene og stadfester samiske brukeres rett til tilfredsstillende helsetjenester.

Pasientfokus kommer fra Finnmark, et flerkulturelt fylke med familier med samisk, norsk og kvensk tilhørighet. Vi har ikke i løpet av de årene vi har jobbet, gjort forskjell på folk. Vi har jobbet for alle, uansett kjønn, etnisitet, yrke, bosted og slekt, for alle kan bli syke. Vi i Pasientfokus kan velge om vi vil bruke den samiske kofta, kvendrakten eller finnmarksbunaden – eller om vi foretrekker sjøsamekofta, kautokeinokofta eller karasjokkofta.

Vi i Pasientfokus har ikke brukt vår klesdrakt som identitetsmarkør i kampen for fødeavdeling og geriatri til Finnmarks største by Alta. Vi kunne ha gjort det, men trodde det var unødvendig. Det er viktig å være klar over at de fleste som står i samemanntallet i Norge, er bosatt i Tromsø, Kautokeino, Alta og Karasjok. Det vil si at fødeavdeling og geriatri i Alta er innen tre av landets største samiske bygder og byer. Det har kanskje vært en feilvurdering av oss ikke å bruke ILO-konvensjonen i vår kamp for fødeavdeling og geriatri til Alta. Det skal vi komme til å rette på.

Statsråden påpeker i redegjørelsen at kjønn har betydning for helse og hva som er våre helseutfordringer. Det gjelder også for den samiske befolkningen. I Norge er levealderen i snitt 1,5 år lavere for samer sammenlignet med den øvrige befolkningen. Helse- og omsorgstjenesten til den samiske befolkningen må forstås innenfor større sosiale kulturelle rammer, samtidig som konkrete tiltak må være individuelt tilrettelagt og lokalt forankrede.

Vi i Pasientfokus ser fram til at regjeringen virkelig gjør det slik at Norge blir et foregangsland når det gjelder urfolks rettigheter, for det må jo bety at samiske kvinner, som andre kvinner i Norge, skal slippe å reise 280 km i 4 timer når de skal føde, og at eldre samer som er i ferd med å miste sitt språk grunnet alderdomssvakhet, slipper traurige reiser i storm og i stille. Jeg bare nevner det: Dette er en kjempeviktig sak som jeg utfordrer alle her på Stortinget til å ta tak i.

Anja Ninasdotter Abusland (Sp) [11:17:43]: I dag er det den internasjonale sykepleierdagen, og da passer det bra med en likestillingspolitisk debatt. Det er både viktig og riktig at regjeringen setter likestilling på dagsordenen.

Jeg er stolt av å si at jeg er sykepleier, men det er ett av flere kvinnedominerte yrker som er preget av høy andel deltid, høyt sykefravær, ugunstige arbeidstider og en høy arbeidsbelastning. Sånn vil vi ikke ha det. Det anerkjenner regjeringen.

Jeg har nettopp kommet tilbake fra foreldrepermisjon, og jeg er bekymret over den utviklingen vi ser i samfunnet. Flere kvinner velger å ta ut ulønnet permisjon, og det er fortsatt veldig mange som velger å jobbe deltid. Jeg tror ikke dette kun handler om systemet. Det handler også om holdninger, og det handler om kultur.

I Agder, som jeg representerer, skiller vi oss særlig ut på den statistikken. Vi har store levekårs- og likestillingsutfordringer. Når jeg snakker med folk på Sørlandet, kan jeg kjenne meg igjen i tallene fra statistikken. Jeg møter holdninger hvor kvinner har en opplevelse av at de er dårlige mødre hvis de begynner å jobbe når barnet er åtte–ni måneder gammelt – til tross for at pappaen skal ha permisjon og være hjemme med barnet. Det er en helt naturlig del av samtalen hvor mye deltid man skal jobbe, og ikke om man skal jobbe deltid. Dette er altså kvinner som snakker seg imellom.

Jeg er bekymret. Det er ikke en sånn kultur vi ønsker å ha. Da var det fint å høre kultur- og likestillingsministeren redegjøre for regjeringens politikk. Statsråden sa at det har stått for stille for lenge, at vi nå trenger en fornyet og forsterket innsats i likestillingspolitikken.

Til slutt vil jeg slå et slag for de kvinnene som tør å si at de gleder seg til å begynne på jobb igjen etter permisjonstiden, jeg vil slå et slag for pappaer som tør å si at de gleder seg til å være hjemme med barnet sitt, og jeg vil slå et slag for alle de flotte kvinnene og mennene og alle andre som hver dag tar kampen for et mer likestilt samfunn.

Anita Patel (A) [11:20:32]: Jeg vil også takke vår kultur- og likestillingsminister for en grundig gjennomgang av status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold – jeg har sett henne på nett-tv. Likestilling be-

rører alle deler av samfunnslivet, noe redegjørelsen fra statsråden er vitne om.

Jeg er først og fremst fristet til å nevne et tall: 91 648. Det er ikke fra statsrådens redegjørelse, men det er antall publikummere på damenes semifinale mellom Barcelona og Wolfsburg i Champions League i fotball i april i år. Det er verdensrekord, og i det tallet ligger det så mye.

Samme måned sa Det internasjonale skiforbundet ja til å la kvinner konkurrere i skiflyging. Det skjer mye på likestillingsfronten i idretten takket være folk som går foran, men også takket være målrettet arbeid.

Jeg biter meg merke i statsrådens understreking av viktigheten av menneskers økonomiske frihet og økonomisk uavhengighet: «For er en ikke økonomisk selvstendig, er en ikke trygg, og da kan en heller ikke være fri», sa statsråden. I den forbindelse har jeg lyst til å trekke fram min hjemkommune, Lørenskog, som har hatt gode resultater gjennom år med målrettet arbeid for å øke sysselsettingen blant hjemmearbeidende kvinner som står langt fra arbeidsmarkedet, og som har behov for kvalifisering for å komme i jobb eller ordinær utdanning. Arbeidet støttes av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, IMDi, og har navnet Jobbsjansen. I 2017 var Lørenskog landets flinkeste kommune til å få innvandrerkvinner ut i jobb. I fjor, i 2021, fikk Lørenskog tildelt IMDis bosettings- og integreringspris, bl.a. for de gode resultatene over tid gjennom Jobbsjansen.

Målrettet arbeid lønner seg, og det sikrer at flere kan oppleve mestring i storsamfunnet. Statsråden minner oss om det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, og vi snakker i dag fortsatt om kvinnedominerte og mannsdominerte yrker. Jeg mener vi har et potensial når det gjelder å rettlede unges valg av videregående utdanning. Til daglig jobber jeg som rådgiver i ungdomsskolen, og jeg har mange samtaler om utdanningsvalg med ungdommer og foresatte. De unge trenger rollemodeller og foresatte rett informasjon, slik at vi i framtiden ikke snakker om tradisjonelle og utradisjonelle valg, men bare valg: valg ut ifra drømmer, valg ut ifra muligheter og valg ut ifra likestilling og mangfold.

Hans Inge Myrvold (Sp) [11:23:48]: Eg òg vil innleiingsvis takka for den framifrå utgreiinga frå statsråden til Stortinget. Likestillingsarbeidet er eit felles ansvar på alle politikkområde og ikkje minst i alle lokalsamfunn. Ordskiftet her i dag minner oss på at me har store oppgåver føre oss i å sikra nettopp likestilling og mangfald. Eg er veldig glad for at presidenten er her, men eg hadde forventa i ein slik debatt at fleire mannlege representantar på Stortinget faktisk deltok.

Som helsepolitisk talsperson for Senterpartiet vil eg særleg fronta dei store behova for forsking og likestilling blant kjønna, som fleire har vore inne på. I særleg grad må me løfta fram kvinnehelsa, med tydelege mål om betre og meir forsking. Me veit at kvinner ofte har andre symptom og oftare vert ramma av lidingar og plager knytte til bl.a. tunge løft og krevjande arbeidsbelastning over tid. Desse belastningane fører ofte til tidlegare uførleik og lågare pensjonsopptening, for å nemna noko. Ei rekkje diagnosar og sjukdomar står heilt eller delvis utan kunnskapsgrunnlag. Dette er ei stor utfordring i likestillingsarbeidet. Difor har regjeringa eit riktig og viktig fokus i å styrkja arbeidet innan kvinnehelse, ikkje minst gjennom den varsla kvinnehelsestrategien som vert lagd fram tidleg våren 2023.

Eit anna område som er viktig for Senterpartiet, er arbeidet regjeringa gjer med opptrappingsplanen innan psykisk helse. Ein større del av befolkninga, særleg blant unge, slit med uhelse. For mange av dei vert resultatet drop-out både i skule og i arbeidsliv. For mange gutar og menn er dette ein helsetilstand som svært ofte verkar tabubelagt. Her må me fjerna tabuet og ta kampen for ei betre psykisk helse. Alle kommunar i landet må få ei tydelegare og viktigare rolle i dette arbeidet, m.a. med å sikra frisklivsarbeid, kvardagsmeistring og andre viktige funksjonar i å skapa trygge rammer nær folk – der ein bur, i heile landet.

God likestilling handlar om å verta teken på alvor, møtt med respekt og godteken for den ein er. Eg kjem difor ikkje heilt utanom at likestilling òg handlar om fars rettar i fødselspermisjonen. Ei sterk, jamstilt velferdsordning mellom mor og far er heilt avgjerande for likestilling i praksis, i motsetnad til det som enkelte representantar frå talarstolen i dag tek til orde for – ei svekking og ein reduksjon av fars samla rettar i ein heilt avgjerande fase etter at barn vert fødde.

Trine Lise Sundnes (A) [11:27:11]: Hvor er det blitt av alle gutta? Av 33 innmeldte innlegg så langt er det kun innlegg fra seks av våre mannlige stortingsrepresentanter.

Jeg er glad for å bo i et land med en likestillingsminister, og jeg er spesielt glad for at denne ministeren er arbeiderpartipolitiker. Jeg ønsker å takke likestillingsministeren for en god redegjørelse tirsdag – selv om jeg selvfølgelig skulle ønske vi hadde kommet lenger i 2022.

Jeg er spesielt glad for budskapet om at vi skal bygge på innsats vunnet av fagbevegelsen, og at det er en avgjørende og viktig del i arbeidet for å oppnå likestilling. Ministeren har helt rett: Vi har ikke et likestilt arbeidsliv. Vi vet også at likestilling krever politiske vedtak for å virkeliggjøres, og mange av oss vet at likestilling starter i hjemmene. Det er avgjørende viktig at begge foreldre får mulighet til å utøve omsorg for sine barn i en tidlig fase.

Flere i denne salen har i vårsesjonen pekt på at foreldrene selv må ha frihet til å velge. Man har sågar kom-

met med forslag om å fjerne folks sikkerhet for å kunne ta ut permisjon. Det er illusorisk å tro at det er foreldrene som har denne friheten. Det har de aldri hatt når det gjelder inntektssikringen. Mang en gravid har møtt opp på fagforeningskontorene gråtende fordi det passet dårlig å bli gravid akkurat nå – for arbeidsgiver. Det er et paradoks at så mange fremdeles går med klump i magen – i dobbelt forstand – når de skal fortelle arbeidsgiveren sin om det som burde være verdens beste nyhet. For det er jo det: En ny verdensborger er selve symbolet på framtidshåp, ikke bare her i Norge, men for en hel verden. Det er ikke helt tilfeldig at alt fra paver til presidenter fyker rundt og løfter på spedbarn og deler ut kyss.

Mens kvinner gruer seg til å fortelle arbeidsgiver om at nå går det mot permisjonstid, kan vi lese om at menn frykter for å miste karrieremomentum, og at bedrifter betaler seg ut av foreldrekvoten for menn med bonuser som skal finansiere mors bortfall av inntektssikring, for at far skal møte på jobb i finanssektoren. Med det forhindres omsorgsrollen. Det er ikke frihet å frata vernet lovgiver har gitt for å balansere maktforholdet mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

Likestilling starter med omsorgsrollen. (Presidenten klubber.) Den må vi hegne om.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Då er tida ute.

Åslaug Sem-Jacobsen (Sp) [11:30:33]: Tusen takk til den veldig engasjerte likestillingsministeren vår for redegjørelsen.

Mer likestilling i samfunnet betyr mer stabilitet og ro, mer økonomisk vekst og utvikling, og ikke minst betyr det et bedre og mer meningsfylt liv for flere av innbyggerne. Derfor burde det være en smal sak å sørge for mer likestilling både her hjemme og i andre land. Dessverre viser det seg at så enkelt er det ikke. Likestillingen går nemlig tilbake i mange land, ikke fram. Også her på berget står den stille. Vi gikk altså tilbake på OECDs statistikk i forrige periode.

Vi har blitt litt bedre på likestilling for minoriteter, for LHBT+-personer og for dem med nedsatt funksjonsevne, men det er fortsatt en lang vei å gå før disse gruppene og andre kan ha samme rettigheter og livskvalitet som majoriteten. Vi er heller ikke særlig mye bedre på likestilling mellom kjønnene. Fortsatt er arbeidsmarkedet vårt veldig kjønnsdelt, kvinner jobber mindre fulltid, har færre lederposisjoner, og ikke minst tjener fortsatt kvinner mindre enn menn i Norge. Fortsatt blir den gemene hop overrasket over å høre om typiske kvinnesykdommer som endometriose og om hvor lite som er gjort på det området og innen annen kvinnehelse. Til tross for at det fokuseres mer på vold og trakassering, ikke minst seksuell trakassering og partnerdrap, er ikke de vonde statistikkene der blitt særlig bedre heller.

Det er nok å ta tak i for regjeringen på dette området, og vi tar tak. Vi vil ha et likestillingsløft. Allerede nå kan det ses i budsjettprioriteringene våre, der likestillingssentrene våre ikke får kutt lenger, men økning. Vi skal framover styrke Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda og aktivt følge opp resultatene av den nye aktivitets- og redegjørelsesplikten, som vi fikk på plass i opposisjon.

Mye annet er på gang. Det kommer en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, vi vurderer en permanent partnerdrapskommisjon, og vi vil styrke krisesentrene. Vi har startet arbeidet med en stortingsmelding om seksuell trakassering, vi ønsker å ratifisere ILO-konvensjonen om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet og har foreslått flere endringer i arbeidsmiljøloven for å tydeliggjøre vernet mot seksuell trakassering. Vi skal også ha en aktiv politikk for å bekjempe holdninger og handlinger som fører til negativ sosial kontroll, og vi vil bekjempe netthets og vold, som er en del av utfordringsbildet som minoriteter og utsatte grupper møter i dag. Det er på tide at det kommer et mannsutvalg på plass, for også menn har likestillingsutfordringer i dagens Norge når det gjelder farsrollen, pappaperm, utdanning og utenforskap.

Dette er noen av tiltakene, og de trengs. Når vi ser rundt oss nå, i land som vi vanligvis liker å sammenligne oss med, skjer det veldig mye bekymringsfullt, i Europa, og – ikke minst sjokkerende – i USA, «the land of the free», hvor kvinner nå er i ferd med å miste friheten til å bestemme over sin egen kropp på grunn av drøye konservative abortlovgivninger. Det er skremmende, men motiverende, for vi må aldri tillate at vi i Norge slutter å kjempe for likestilling for alle – aldri.

Lise Selnes (A) [11:33:49]: Jeg vil først takke statsråden for en god redegjørelse. Det finnes fortsatt strukturer som vi ikke er så oppmerksomme på som vi tror. I dag diskuteres likestilling og mangfold i politikken, i næringslivet og i idretten, men vi må også løfte likestillingsdebatten i akademia fra Stortingets talerstol.

Å være heltidspolitiker, som vi er, er det samme som ikke å ha regulert arbeidstid. Slik er det også for de fleste forskere. Våre forskere arbeider kontinuerlig. De har på mange måter en fri stilling, men det krever en fullt og helt, alltid. Kif-komiteen peker på at det fortsatt er en markant forskjell mellom kvinner og menn i norsk forskning. Kvinner er fortsatt underrepresentert i høyere stillinger i så å si alle fag. Det er langt flere mannlige enn kvinnelige professorer, mens det er flere kvinnelige

studenter enn mannlige studenter. Er det fortsatt slik at kvinnelige forskere møter flere barrierer enn menn? Det er langt flere menn enn kvinner som er professorer. Hvorfor er det slik?

Institusjonene tar tak gjennom handlingsplaner og nettverksarbeid, men én ting er gjennom de formelle arenaene; innenfor forskningssamarbeid kan de uformelle arenaene for sosialisering ha like mye å si. Hvem blir spurt om å være med og ta en øl etter konferansemiddagen, og hvor mangfoldig er egentlig disse nettverkene?

Verden går nå engang framover, men det er ingen selvfølge. Det er fortsatt nødvendig å stille de ubehagelige spørsmålene, som rokker ved de ubehagelige sannhetene. Kjønn, mangfold, sosial bakgrunn – det finnes flere barrierer for flere grupper, barrierer og strukturer som begrenser og hindrer en i å delta på ulike arenaer.

Til slutt vil jeg dvele ved de sosiale barrierene i akademia. Sosiologiprofessor Marianne Nordli Hansen viste til at arbeiderklassen utgjør 30 pst. av befolkningen, mens bare 7 pst. av doktorgradskandidatene har en slik bakgrunn. 78 pst. har bakgrunn fra overklassen eller øvre middelklasse, og det er veldig stabile forskjeller. Utdanningssystemet er ikke et egalitært system. Med andre ord: Mangfold handler også om dette, og Kif-komiteens mandat er nå også utvidet med sosialt mangfold.

Det er ikke sånn at alle skal ta høyere utdanning, men alle skal ha lik rett til høyere utdanning. Debatten om likestilling og mangfold i akademia fortsetter, men nå også med fokusering på klassebakgrunn.

Maren Grøthe (Sp) [11:37:07]: Likestilling handler om at alle skal ha like muligheter. I Hurdalsplattformen slår regjeringen fast at vi skal føre en offensiv likestillingspolitikk som gjør at alle blir inkludert i samfunnet, uavhengig av kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne og etnisitet. Likestillingsministerens redegjørelse understreker at vi er i gang.

Utdanningssektoren vår er et viktig ledd i dette arbeidet, for det er gjennom utdanningssektoren vi møter barn og unge hver eneste dag. Det er gjennom den vi har muligheten til å sikre at barn får like muligheter, uavhengig av kjønn, bakgrunn og ballast de har med seg. Det er her vi kan diskutere og reflektere rundt verdier og tilhørighet og gi dem et godt utgangspunkt til å møte livet.

Statistikken viser at vi fortsatt har en vei å gå. Stoltenberg-utvalget i 2019 så nærmere på kjønnsforskjellene i prestasjonene i skolen. De fant at kjønnsforskjellene i opplæringsløpet er betydelige og får konsekvenser for videre utdanning, arbeid, helse og familiesituasjon senere i livet. Når vi nå skal arbeide videre med en ungdomstidsmelding som ble lansert for et par uker siden, hvor vi skal se nærmere på 5.–10. trinn, blir disse funnene sentrale å ha med seg. En av de tingene vi skal ta tak i, er at vi skal vektlegge praktisk læring mer, noe vi vet er viktig for særlig guttene i utdanningsløpet.

Som likestillingsministeren presiserte i sin redegjørelse, er det fortsatt store forskjeller i valg av yrke, hvor noen fortsatt er særlig dominert av kvinner, mens andre er særlig dominert av menn. Kjønnspoeng har til nå bidratt i riktig retning, men vi må også se nærmere på hvordan de kan brukes enda bedre. Dette i seg selv er ikke nok. Vi trenger flere damer på teknologiske studier, som ingeniørutdanning, men vi trenger også at flere menn søker seg til helse- og sosialfagene. Det skal vi se nærmere på i vår nye gjennomgang av profesjonsstudiene, men dette påvirkes også av hvordan vi møter barn og unge gjennom hele løpet.

Det er nettopp dette likestillingspolitikken handler om. Likestillingspolitikken handler om hver eneste beslutning vi tar, og det er noe vi må ta med oss på tvers av sektorer og komiteer hver eneste dag.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [11:40:08]: Heldigvis kan vi seie at vi stort sett er einige om dei store linjene i norsk politikk, men eg er ueinig i den beskrivinga representanten frå Høgre tidlegare framførde, for det er ikkje slik at likestillinga går framover uansett kva som skjer i landet. Likestilling handlar om å framføre vilja politikk. Det ikkje å ta eit val for å fremje likestilling, er òg eit val vi veit vil fortsetje dei skeive fordelingane av makt mellom kjønn og mangfald som er i Noreg i dag.

Alle som er opptekne av likestilling, meiner at høgreregjeringa sette likestillinga i revers. Høgreregjeringa kutta i pappakvota og innskrenka kvinners moglegheit til å bestemme over eigen kropp ved å innskrenke abortlova, og det var tidenes protesttog mot regjeringas abortpolitikk to år på rad. Dei trekte likestillingsmeldinga vår og brukte to år på å levere ei melding blotta for tiltak, der vi føreslo 40 tiltak og fekk fleirtal for om lag 13. Høgreregjeringa auka kontantstønaden, auka maksprisane i barnehagen og føreslo ikkje minst reservasjonsrett. Vi gjekk ned på statistikken over verdas mest likestilte land i løpet av dei siste åtte åra. Dei få tinga som gjorde at ein tok likestillingsgrep, blei ein i store delar tvinga av opposisjonen til å gjere.

Eg står på mitt når eg seier at skuta er snudd for ein ny likestillingspolitikk med denne regjeringa. Endeleg kan vi seie at det er ei ny tid for likestillinga og framtidas generasjonar.

Silje Hjemdal (FrP) [11:42:31]: Jeg synes det er bra at man snakker om hvordan arbeidslivet i Norge fungerer. Det jeg imidlertid har savnet litt i debatten her i dag, er hvorfor det er så viktig for regjeringen å gå til kamp mot f.eks. de private velferdsaktørene.

Vi er utmerket klar over at uten de private hadde vi ikke hatt den barnehagedekningen vi har i dag. Det hadde gjort at mange ikke hadde kunnet være i arbeid. Uten de private hadde vi heller ikke kunnet ha det helsetilbudet vi har, og sist, men ikke minst, i den flyktningkrisen vi står i nå, hadde vi aldri klart oss hvis ikke det var fordi de private hev seg rundt og var kjapp på labben, som vi sier i Bergen.

Jeg synes det er veldig rart at regjeringspartiene i krisesituasjoner anerkjenner og slipper til de private når ingen andre kan stille opp, mens med en gang det stilner, tar man opp kampen. Jeg er veldig bekymret for dette, selvsagt fordi det kan ramme velferdstjenestene våre, men også fordi veldig mange i de private velferdstjenestene er nettopp kvinner.

Hvis det er så viktig for Arbeiderpartiet og Senterpartiet, og ikke minst SV, å sikre kvinner gode arbeidsplasser, hvorfor er kampen mot deres arbeidsplasser så viktig? Det føler jeg fremdeles ikke at vi har fått svar på i dag, og det håper jeg at noen har lyst til å forklare meg litt nærmere.

Min andre store overraskelse var imidlertid at Høyre i går tok til orde for å svarteliste bedrifter som ikke har kvinner i toppledelsen. Helt ærlig: Jeg trodde det var grenser for politikk, og jeg er i hvert fall krystallklar på at i den tiden vi står i nå, er det gode, stabile og trygge rammer for næringslivet vi trenger, framfor å diskutere hvilket kjønn næringslivstopper har. Ministeren har ikke avvist dette forslaget, og derfor håper jeg også at ministeren kan oppklare hvordan man tenker seg at disse svartelistene skal brukes, hvem som skal opprette dem, og hvordan man eventuelt kan klage på dem. Jeg synes det er veldig skremmende at man nå tar til orde for en ny norsk offentlig gapestokk, når man i stedet burde ha diskutert likestillingspolitiske verktøy som faktisk virker.

Grunde Almeland (V) [11:45:44]: For en som definerer seg som mann, er det veldig hyggelig å være sterkt ønsket på talerstolen i dag, selv om jeg som komiteleder er mest av alt glad for at såpass mange har tegnet seg i denne debatten. Det viser tross alt at Stortinget faktisk er opptatt av disse utfordringene, og som komiteleder er jeg utrolig glad for nettopp det.

En rekke representanter, ledet an av representanten Ask Bakke, repeterer igjen en retorikk om at likestillingen settes i revers. Jeg synes det er litt overraskende at beviset på at det nå har snudd, er en liste man har samlet sammen over tiltak som den forrige regjeringen iverksatte, som statsråden gjorde i sin redegjørelse. Her kommer mitt problem. Jeg forstår at Arbeiderpartiet i opposisjon hadde et mål og et ønske om å tegne et bilde av hva regjeringen den gang da var, men i posisjon hadde jeg håpet at Arbeiderpartiet faktisk var interessert i å finne sammen om de store linjene som vi er enige om, og som representanter for flere partier i opposisjonen har invitert til. Det tjener ikke likestillingssaken å tegne opp kunstige skillelinjer på saksområder vi tross alt er enige om. Det er flust av eksempel jeg kunne nevnt. Venstre har foreslått ting i Stortinget som Arbeiderpartiet har stemt imot og senere kommet diltende etter, men jeg går ikke inn på det nå.

Det er nok av ting å ta tak i. Et konkret eksempel er at det nylig kom en rapport fra NTNU som viser at skeive barn og unge er overrepresentert i barnevernet. Det er et tydelig tegn på at det er nok et område der vi ikke gjør nok, og jeg håper at dette også er et område som statsråden, sammen med barne- og familieministeren, vil se på, hvordan vi kan øke kompetanse og sikre at utdanningene forbedres, som gjør at skeive barn og unge i barnevernet føler seg sett og får hjelp med de utfordringene de har.

Det siste sekundet vil jeg bruke på å gi statsråden anledning til å komme med svar på noen av de tingene som jeg gleder meg veldig mye til at hun skal komme med. Blant annet sier hun i sin utredning at de skal styrke seksualitetsundervisningen. Nå er det kommet nye læreplaner som skal gjøre nettopp det, men jeg ønsker gjerne at statsråden sier noe mer om hvordan og eventuelt når. LHBTI-strategien gleder jeg meg veldig til å se. Når kommer den? Når kommer utredningen om en tredje kjønnskategori? Når det gjelder konverteringsterapi, er det et straffebud hun utreder, eller er det en egen ny særlov? Det hadde vært interessant å vite. Når får vi en inkorporering av CRPD, og, ikke minst, når kommer den nye handlingsplanen mot rasisme?

Karianne B. Bråthen (A) [11:49:02]: Likestillingen i Norge er kommet langt generelt sett, men det er et stykke igjen, særlig i noen næringer, og da kanskje spesielt de mannsdominerte, som fiskeri, som jeg representerer. Jeg vet ikke om vi skal ta det positivt eller negativt at Råfisklaget denne uken da de hadde årsmøte, valgte å utvide sitt styre, som består av ti menn, til elleve, for å få plass til en kvinne, istedenfor at noen trakk seg. I vinter kunne vi også lese om Anne, som fryktet å bli voldtatt på jobb i fiskeindustrien. Hun gråt hver dag og opplevde uønsket oppmerksomhet, grådige blikk, berøringer og guttesnakk. Annes historie føyer seg inn i rekken av saker som har versert blant fiskebåtene, men det er kanskje første gang vi hører om en historie fra sjømatindustrien.

Det skal ikke være sånn at kvinner skal grue seg til å gå på jobb, og at en må slutte fordi menn ikke kan oppføre seg. Nå er vi forbi den tiden da vi sier at dette må en bare tåle, det er sjargongen vår, vi mener ikke noe med

det. Vi ønsker et samfunn der kvinner skal føle seg trygge på jobb – en jobb der man møter hverandre med respekt. For at vi skal ta det på alvor, må vi få fram disse historiene, og vi må iverksette tiltak. Jeg er glad for at både fiskeriministeren og kultur- og likestillingsministeren er på ballen, og at de har bevilget penger til nettopp likestillingsarbeid innenfor fiskeriene. Det gjøres i samarbeid med næringens organisasjoner og fagforeningssiden. Så håper jeg at den enkelte arbeidsgiver, som sitter med det praktiske ansvaret, iverksetter konkrete tiltak og jobber med holdningsskapende arbeid.

Vi må ha en nullvisjon for trakassering og et ekstra fokus på de mannsdominerte yrkene. Vi vet at mangfold skaper gode arbeidsmiljø, og på veien dit må vi sikre at nettopp kvinnene føler seg trygge. Skal vi ha levende kystsamfunn rundt om og tiltrekke oss ung og ny arbeidskraft, må vi alle bidra til at kvinnene føler seg inkludert og verdsatt, og ikke trakassert og harselert med. Den tiden er forbi.

Kathy Lie (SV) [11:51:34]: Universell utforming er ikke bare å tilrettelegge for at man skal komme inn i et bygg med rullestol. Det handler om å utforme hele samfunnet på en slik måte at alle har de samme mulighetene til å delta. Det handler om ikke å diskriminere mennesker med funksjonsvariasjoner fra arbeidslivet. Det handler rett og slett om å endre grunnleggende strukturer i hele samfunnet, f.eks. å få universell utforming inn i utdanningen for bygg og anlegg, arkitekter, transportsektoren osv. Dette håper jeg vi kan få tatt tak i når vi nå får CRPD inn i norsk lov, for det haster.

Jeg drømmer om en verden og et Norge hvor alle har like muligheter, et samfunn hvor alle kan lykkes og trives, uavhengig av hvem ens foreldre er, hva man tror på, eller hvordan man ser ut. Rasisme og diskriminering i alle dens former er en trussel mot et slikt samfunn, og må bekjempes. Rasisme og diskriminering skaper mistillit mellom mennesker og legitimerer skjevfordeling av makt og ressurser. Det skaper et skille mellom oss og dem, hvor noen blir mer verdt.

For å oppnå et mer likestilt samfunn må vi ivareta dem som trenger fellesskapet mest, og vi må ivareta våre internasjonale forpliktelser. Jeg deler bekymringen til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter for det begrensede og mangelfulle helsetilbudet til papirløse migranter som har ført til en alvorlig forverring når det gjelder helsetilstand og død for kronisk syke. Vi må slutte å redusere mennesker til ulovlig eller til et papir, for ingen mennesker er ulovlige.

Vi i SV mener vi må sikre at disse menneskene også bør ha tilgang til ikke bare akutt helsehjelp, men også til andre former for nødvendig helsehjelp, slik at ingen mennesker dør av tilstander vi kunne ha behandlet, og slik at alle som får barn i Norge, kan føde trygt og uten å frykte regningene.

En rapport fra Folkehelseinstituttet i 2019 viste at en fjerdedel av innvandrere opplever å bli forskjellsbehandlet på grunn av sin innvandrerbakgrunn. I denne fjerdedelen er mengden psykiske plager over dobbelt så stor som blant innvandrere ellers. Derfor håper jeg at regjeringen i utarbeidelse av handlingsplan mot rasisme og i arbeidet videre mot mindre diskriminering i samfunnet også ser på helsefeltet som et viktig område for å avdekke rasisme, og også på konsekvensene av rasisme, som internasjonal forskning viser.

Vi trenger også mer forskning og tiltak for å gjøre helsevesenet vårt bedre for minoritetskvinner. En doktorgradsavhandling fra Universitetet i Bergen i 2020 viste at kvinner med innvandrerbakgrunn hadde større risiko for dødfødsel og dårligere overlevelse av brystkreft. Her er det mye arbeid å ta tak i, og det håper jeg vi får fokusert på.

Ragnhild Male Hartviksen (A) [11:54:53]: Først takk til statsråden for en flott redegjørelse og for denne muligheten til å delta i debatt på dette viktige området.

Likestilling betyr at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet vårt uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, alder, etnisitet eller religion. Vi snakker om formell og reell likestilling. Den formelle likestillingen handler om å ha like rettigheter etter loven, den reelle vil derimot si at man også i praksis skal ha like muligheter til deltakelse og utvikling i samfunnet. Å sørge for reell likestilling er et politisk ansvar – et viktig ansvar.

Ikke alle grupper i samfunnet opplever i dag reell likestilling. Barn og voksne med funksjonsnedsettelser, deres familier og pårørende melder stadig tilbake at de opplever at de dessverre ofte står i kamp. De vet ikke hvem de skal snakke med, hva de har rett på, eller hvem som kan hjelpe dem. Samfunnet har utarbeidet mange gode ordninger, men det er ikke så lett å sette seg inn i dem.

Mange år som ansatt i kommunal PPT-tjeneste har lært meg at noe av det første vi må gjøre, er å kartlegge og styrke stillasene rundt familiene. Er grunnstønad, hjelpestønad, individuell plan, ledsagerbevis og avlastning på plass? Har familiene og fagpersonene kjennskap til ordningene? Trenger de bistand til å ta imot ordningene eller fylle dem ut? Er de følelsesmessig klare til å fylle ut søknader der de må beskrive de svakeste funksjonene til barna de er så glad i, og de sidene de ofte av hele hjertet skulle ønske var annerledes? Hvorfor virker tiltak, og er det andre temaer vi må tenke på? Arbeiderpartiet og Senterpartiet har derfor i Hurdalsplattformen slått fast at vi skal gjennomgå og bedre ordningene til familier som har barn med særskilte behov. Det er viktig for oss.

Som politiker er det viktig å være stemmen til dem som ikke alltid har krefter eller overskudd til å være den selv. Da blir en debatt som i dag viktig – debatt om likestilling, reell likestilling for alle. I dag valgte jeg å være stemmen til dem med funksjonsnedsettelser. Det gleder meg at det er så mange som deltar, så alle blir hørt.

Torbjørn Vereide (A) [11:57:52]: La meg berre begynne med å seie at det førre innlegget var eit godt innlegg.

Kva slags samfunn ønskjer vi oss eigentleg? Svaret er ingen naturlov. Når ein ser på korleis samfunnet har vore gjennom tidene, og korleis folk som er annleis og utanfor norma, har blitt behandla, var det kanskje ikkje så veldig stor forskjell på alle dei folka som styrte den gongen, og vi som styrer no. Men haldningane har endra seg, og haldningar fører til handlingar.

Når ein ser på det som har skjedd, både i samfunnet og i arbeidslivet, med ekskludering av folk som berre har gjort det brotsverket å elske nokon, når ein har luka bort folk som ikkje har det same funksjonsnivået som alle andre, eller når ein har gjort det vanskelegare å vere på ein arbeidsplass som kvinne, er det samfunnet som ikkje har gjort jobben sin. Heldigvis har vi moglegheita til å gjere den jobben. Difor var eg òg veldig glad då eg fekk høyre utgreiinga til statsråd Anette Trettebergstuen, som viser eit genuint engasjement for å ta opp desse problemstillingane og denne tematikken.

Eg trur vi har grunn til å gå i oss sjølve. Eg tenkjer spesielt på dei som har nedsett funksjonsevne. Eg møtte ei som er blind, som stilte meg følgjande spørsmål: Har de eigentleg råd til å gå glipp av ressursane mine i Noreg? Svaret er nei. Grunnen til at ho stilte spørsmålet er at datasystema ikkje støtter hjelpemidla hennar på dei arbeidsplassane ho kan søkje seg fram til. Eit enkelt krav til den digitale, universelle infrastrukturen kunne gjort at vi kunne få brukt slike som ho endå betre.

Eg trur vi må gå bort frå ein likestillingsdebatt som har vore i overkant paternalistisk og nedsetjande for dei med nedsett funksjonsevne, til å snakke om folk som folk med ressursar, som menneske som har evner, «guts» og vilje uansett om ein måtte sitje i ein rullestol eller slite med synet, for den einaste forskjellen mellom no og fortida, er dei haldningane og dei handlingane vi er med på å drive fram. Difor skal vi vere spydspissen for endringar.

Turid Kristensen (H) [12:01:06]: I likhet med representanten Almeland, som jeg ser reagerte veldig på representanten Ask Bakkes innlegg: Jeg mener at det innlegget demonstrerer en svært selektiv hukommelse. Det er fortsettelsen av en alternativ historiefortelling, og det er også påstander som det faktisk ikke er dekning for. Det er ikke behov for å snu noen skute.

Statsråden pekte på at hun var glad for at man nå gikk oppover på rankingen over verdens mest likestilte land. Som jeg sa i mitt forrige innlegg, er det forståelig at redegjørelsen på tirsdag ikke inneholdt så mye om status, men mer om planer, for det er ikke så lett å ha gjort så mye på denne tiden. Men det betyr at statsråden nå gjør det hun sa i sin redegjørelse at hun ikke skulle gjøre – hun soler seg i glansen over andres innsats. Det er selvfølgelig ikke ene og alene denne regjeringens innsats som gjør at man går oppover, det skyldes også innsatsen fra Solberg-regjeringen, som gikk av i oktober i fjor. Men for all del, dette er viktig, og dette skal vi fortsette å jobbe sammen om, og jeg håper at jeg klarer å være rausere enn det enkelte representanter for regjeringspartiene og statsråden har vært her i dag.

Jeg har lyst til å begynne med å si at likestilling for meg er like muligheter, ikke at vi skal være like, og at det er like viktig for både kvinner og menn. Jeg er veldig glad for at statsråden nå skal sette ned et mannsutvalg. Det synes jeg er et riktig grep. Jeg er bekymret over at menn topper så mange negative statistikker: fengsel, rusmisbruk, selvmord, forventet levealder, ufrivillig barnløshet og skole og utdanning. I mine fire år i utdanningskomiteen var dette noe vi jobbet mye med og prøvde å få på plass tiltak for – og fikk på plass tiltak for. Det gjaldt spesialundervisning, frafall, lavere karakterer, stor kvinnedominans på mange studier på høyere utdanning – ikke at alle skal ta høyere utdanning, jeg digger jo yrkesfag og fagskoler, men det kan også skyldes forskjeller i utdanningsløpet.

Jeg vil også advare mot å svartmale gutter og gutters framtidsutsikter. Det kan fort føre til at det er lavere forventninger, og at gutter kan få lavere tro på seg selv. Det kan bli en selvoppfyllende profeti, så vi skal passe på å balansere dette. Men det er veldig bra at det kommer et eget mannsutvalg.

Kvinner trenger å løftes og få større likestilling på flere områder, men for meg er likestilling like viktig for begge. Jeg husker da jeg var ordførerkandidat og i kommunestyret – og også da det kom en statistikk for høyere utdanning – at noen sa: Yes, nå er kvinnene i flertall. Det mener jeg er feil. Selv om menn har dominert tidligere i disse statistikkene, skal man ikke nå juble over at de kommer i mindretall. Å løfte noen betyr heller ikke at det går ut over andre. Dette er ikke et nullsumspill. Vi må jobbe for begge, og jeg mener også at vi kvinner må ta et eget ansvar, noe ikke minst debatten om foreldrepermisjon bærer preg av. Jeg skulle ønske at det kunne være helt fritt. Jeg innser at vi trenger en fedrekvote, men å begrunne den med at menn skal slippe å slåss med sine partnere (presidenten klubber) om å få ta foreldrepermisjon (presidenten klubber igjen), det må det bli slutt på.

Presidenten: Tida er ute.

Representanten Åse Kristin Ask Bakke har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Åse Kristin Ask Bakke (A) [12:04:27]: For at vi skal vere eit likestilt samfunn, må vi òg anerkjenne kva vi ikkje er likestilte på, for å sjå og løyse utfordringane. Arbeidslivet vårt er framleis ikkje likestilt, og kvinner jobbar bl.a. meir deltid enn menn, som eg tok opp tidlegare. Ein del av likestillingskampen er å sørgje for at spesielt i kvinnedominerte yrke, der det er mykje deltid, skal ein få rett til heile og faste stillingar. Det er òg ein likestillingskamp.

Eg er sjukepleiar og stolt av yrket mitt, og det å få jobbe i helsevesenet er ei stor ære, men òg eit krevjande arbeid. Da er det vår plikt å sørgje for at rettane i arbeidslivet blir styrkte. Sidan det er sjukepleiardagen i dag, vil eg gratulere alle sjukepleiarar med dagen og fremje alle dei gode forslaga som er på trappene for å sørgje for at heile, faste stillingar blir ein rett i arbeidslivet vårt.

Åsmund Aukrust (A) [12:05:54]: Jeg har sittet og lyttet til denne debatten, og det føles litt som å være på Arbeiderpartiets landsmøte. Men det er ikke så rart, for endelig har vi fått en politikk som tar likestillingen framover. Det står i stor kontrast til hvordan det har vært de siste åtte årene. At likestillingen ble satt i revers av den forrige regjeringen, er ikke noe vi har funnet på. Det var det som faktisk skjedde, og de innrømmet det jo selv. I en liknende debatt var det en stor kontrast mellom dagens likestillingsminister og Erna Solbergs første likestillingsminister. Hun uttalte i en debatt på Stortinget:

> «Kritikken de siste ukene har gått på at vi er umoderne, og noen sier at vi har satt Norge tilbake igjen til 1950-tallet. Da vil jeg si at jeg er enig med dem som sier at vi kanskje er retro-regjeringen. Retro er som kjent tilbake igjen og moderne igjen.»

Det er mulig retro er moderne i møbler og klær, men det har aldri vært moderne i likestillingspolitikken. Der må vi alltid framover. Vi er kommet dit vi er fordi vi har hatt modige kvinner, og noen menn, som har skjønt at likestilling ikke er noe som kommer av seg selv, men det kommer gjennom politisk kamp.

Vi som er politikere i dag, står på kjempers skuldre. Vi har så mange å takke for at Norge er blitt det landet det er: Fernanda Nissen, Rachel Grepp, Gro Harlem Brundtland, Kim Friele og mange andre som har ofret så mye for at norske jenter og gutter i dag kan vokse opp og leve et friere liv.

Vi har en regjering som har skjønt at vi langt fra er i mål. Vi vil videre innenfor alle områder, innenfor arbeidslivet, i helsepolitikken, i idretten, i den økonomiske politikken – ja, på alle områder må vi videre. Vi har ikke én likestillingsminister i denne regjeringen. Vi har en som er sjefen over de andre, men vi har 19 likestillingsministere i denne regjeringen. Likestilling skal gå som en rød tråd gjennom hele denne regjeringens politikk.

Det gjelder også i utenriks- og utviklingspolitikken. Der trengs Norges modige stemme mer enn noen gang, for det er et dramatisk bilde som vi ser når vi ser utover i verden. I USA jobber høyresiden for å ulovliggjøre abort. I Qatar kom i dag beskjeden om at homofile gjester ikke var ønsket velkommen på hotellene. I Afghanistan vil kvinneundertrykkelsen ingen ende ta. Dagens regjering sier at likestilling skal være vårt viktigste fokus i utenriks- og utviklingspolitikken. Her trengs Norge. Den forrige regjeringen kuttet bl.a. i kvinners rett til abort. Vi sier at tiden for det er forbi. Nå skal det være en budsjettvinner.

La meg avslutte med å si at vi får aldri full likestilling i Norge om ikke også flere menn deltar i likestillingsdebatten. Jeg er glad for at likestillingsministeren tar viktige initiativ på dette området, for det trengs, og det er også talerlisten i denne debatten et bevis på.

Cecilie Myrseth (A) [12:09:08]: Det er nesten så jeg kunne ha sagt amen etter det forrige innlegget. Det var meget bra. Likestilling kommer ikke av seg selv. Det kommer fordi veldig mange før oss har kjempet, og fortsetter å kjempe, både i Norge og ikke minst i utlandet.

I dag er den internasjonale sykepleierdagen. Jeg vil benytte anledningen til å gratulere alle sykepleiere med dagen og si tusen takk for den jobben som gjøres for oss alle.

Vi kvinner har mye til felles, men én ting vi har til felles, er at vi vet mye mindre om vår helse enn om menns helse. Et kvinnehjerte og et mannehjerte er ikke det samme, men det er ikke mange tiår siden man tenkte at man hadde samme symptomer på f.eks. hjerteinfarkt. I dag vet vi at vi ikke har like symptomer. Det handler også om at medisinsk forskning over tid har bygget på forskning på menn, det har bygget på forskning på hannmus.

Det spiller en rolle hvem som styrer. Åtte år har gått. Det har gått for sakte. Kvinnehelse har ikke vært en prioritet. Vi vet konsekvensene av at det ikke har vært det. Nå ser vi en regjering med en ny kurs, med et mål i seg selv om å styrke og bedre helsetjenesten for kvinner. Vi skal styrke pasientforløpene for kvinner, kvinnehelse. Vi skal styrke forskningen, bedre tilbudet på seksuell og reproduktiv helse. Vi har allerede fra opposisjon fått gjort viktige endringer i bioteknologiloven. Vi skal styrke føde- og barseltilbudet over hele landet. Da trenger vi

nødvendig personell. Det er viktig å følge opp kvinner etter at de har fått barn. Det er altfor mange som sliter med fødselsdepresjon.

Det vi ser skjer nå i USA når det gjelder abort, er til skrekk og gru. Vi skal være stolte av at vi i Norge har tatt politiske grep for en abortlov. Det var snakk om Arbeiderpartiets landsmøte. Der har det skjedd mye klokt og mange viktige skritt. Arbeiderpartiet har alltid gått foran i likestillingskampen. I 1969 var det Grethe Irvoll som startet kampen for å få til selvbestemt abort. Vi har nå hatt åtte år hvor det har vært innskrenking i kvinners rettigheter. Det er ganske spesielt å tenke på. Nå, i løpet av våren, kommer det noe historisk. Det kommer et utvalg som skal se på hele abortloven, noe som gjør at vi kan få en ordentlig debatt. Arbeiderpartiets mål er klart: Vi skal endre de endringene som har kommet. Vi skal få fjernet nemndene fram til uke 18, for kvinner er mer enn nok i stand til å ta de avgjørelsene selv.

Kamzy Gunaratnam (A) [12:12:26]: Likestilling var et av temaene som engasjerte meg så mye at jeg ble skikkelig sint, men også endte med å bli politisk engasjert. Likestillingsspørsmålene kom krypende inn på meg de aller første gangene da jeg i oppveksten opplevde forskjellsbehandling mellom meg og mine brødre. Senere dukket spørsmålene opp i klasserommet, i skolegården, ved studieretningsvalg, ved studievalg, i arbeidslivet, i sexlivet, i politikken, i bystyresalen og nå i stortingssalen.

Kampen for likestilling er en helhetlig frihetskamp. For eksempel: Da Arbeiderparti-byrådet i Oslo hadde tidenes barnehageutbygging, gikk bruken av kontantstøtte ned. Vi vet verdien av at barn går i barnehage, men enda viktigere: Det er mange kvinner som ønsker å komme i jobb, eller å komme tilbake på jobb. For deres økonomiske frihet er dette kjempeviktig. Derfor er barnehager en del av denne frihetskampen. Som statsråden sa: Er man ikke økonomisk trygg, er man heller ikke økonomisk fri. Det burde rett og slett være slagordet til Arbeiderpartiet.

Sist gang en rød-grønn regjering styrte, ble ideen om minoritetsrådgivere til. Jeg vet det er mange som meg, som vokste opp med, eller vokser opp med, en fot i flere kulturer, med konfliktene dette skaper, for ikke å snakke om den negative sosiale kontrollen mange blir utsatt for. Selv hadde jeg kjæreste i skjul, skaffet meg gynekolog langt utenfor Oslos grenser og hadde på meg plagg etter hvem jeg kom til å møte. I dag kan tusenvis av unge jenter og gutter snakke med en minoritetsrådgiver om disse konfliktene man står i. Man får forståelse, veiledning og hjelp. Derfor er våre minoritetsrådgivere en del av frihetskampen.

I dag er jeg justispolitiker, og kampen mot vold mot kvinner og kampen mot vold i nære relasjoner er min hjertesak og Arbeiderpartiets viktigste sak på justisfeltet. Høyreregjeringene leverte ingen forpliktende og ei heller finansierte handlingsplaner, men det blir denne regjeringens viktigste oppgave. Vi må levere en forpliktende, ansvarliggjort og finansiert opptrappingsplan mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, slik vi også lover i Hurdalsplattformen. Pandemien har bidratt til at dobbelt så mange henvendelser har kommet inn, og bare i år har vi vært vitne til flere partnerdrap. Dette må møtes med kompetanse, ressurser og kloke organiseringer som bidrar til at vi er der før det skjer. Drapene er alltid varslet. Vår beredskap må styrkes.

Helt til slutt: Vold mot kvinner er også et resultat av mangelen på likestilling. Det vet jeg, det vet presidenten, og det vet hele denne forsamlingen. Derfor er kampen for likestilling en helhetlig frihetskamp. Det er barnehageplasser og minoritetsrådgivere, men ingen kamp er viktigere enn at vi får flere kvinner i jobb, og da særlig innvandrerkvinner, slik at de kan være frie og selvstendige og også være en del av frihetskampen sammen med oss.

Statsråd Anette Trettebergstuen [12:15:38]: Jeg undrer meg litt over at hver gang vi skal diskutere likestillingspolitikk spesielt, blir høyresiden litt indignert over at vi i den offensive posisjonen påpeker hva vi er uenige om. Man skal liksom ikke snakke om det man er uenige om; man skal bare slå fast det man er enige om, og så skal man late som at det er fred og fordragelighet, og at alle vil det samme. Men når det gjelder likestillingspolitikken, skiller høyre- og venstresiden helt klart lag. Det har vi gjort opp gjennom hele historien. Alle de tingene høyresiden i dag har akseptert og sier at de er for, har de protestert mot og stemt mot, og vi har dratt dem baklengs og motvillige etter oss.

I redegjørelsen gikk jeg gjennom de fleste områder i samfunnet og pekte på hva vi har ugjort. Det er viktig å komme i gang, for vi må videre. Det er altfor mange mennesker i Norge i dag som på grunn av den de er, enten de har en nedsatt funksjonsevne, er trans, lesbisk, bifil eller homofil, kvinne eller mann, opplever at kjønnet deres eller det kjønnet de føler seg som, legger hindringer for deres frihet og dermed trygghet. Slik kan vi ikke ha det.

Det ble spurt om når alle disse planene våre skal være klare. Jeg skal svare på det. Handlingsplanen mot rasisme er det arbeids- og inkluderingsministeren som holder i, og der setter de i gang med et omfattende arbeid nå, der man skal ut i landet og skape gode samtaler omkring dette og få inn gode forslag. Utredning om et tredje kjønn skal også være klart i løpet av året, og den nye og forsterkede LHBTI-handlingsplanen kommer

også i løpet av året. Det viktige for oss er jo ikke å lage planer for å lage planer, det viktige er de tiltakene som kommer i planene. Jeg kan love en ny, kraftfull politikk.

Noe av det aller, aller viktigste vi kan gjøre, og som denne regjeringen gjør for å bringe likestillingen videre, er å gjøre de som hver eneste dag jobber med å endre holdninger og spre kunnskap og skape likestilling, i stand til å gjøre mer – det er sivilsamfunnet, det er organisasjonene, enten det er kvinnesaksorganisasjonene eller LHBTI-organisasjonene – og styrke dem økonomisk. Derfor er jeg veldig glad for at vi nå etter åtte år med kutt og stillstand, som betyr at de har fått mindre å rutte med, mindre muligheter til å gjøre ting, nå har snudd, og at vi øker tilskuddene til dem med nesten 40 pst. bare på årets budsjett. Det er viktig, for det er de som er fotfolket som gjør den grunnleggende, grundige jobben, som vi skal nyte godt av.

Jeg vil også bare si at det er den 17. mai til uka. Det er vår nasjonaldag, men det er også den internasjonale dagen mot homofobi. Da har jeg gleden av å si at jeg reiser til Polen for å markere den i et land der de sliter med omfattende diskriminering mot homofile.

Presidenten: Representanten Grunde Almeland har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Grunde Almeland (V) [12:18:53]: Når statsråden sier at høyresiden er indignert, føler jeg på en måte at det ikke treffer meg helt, for jeg er opptatt av også å påpeke de stedene vi er uenige om, men her er det kanskje ikke så veldig mye. Det var i hvert fall mitt poeng.

Jeg vet at statsråden kan historikken ganske godt på likestillingsfeltet, og det er kanskje ikke akkurat Venstre hun sikter til i mange av de sakene, for der har vi tross alt også prøvd å dra Arbeiderpartiet etter ørene i flere sammenhenger.

Jeg ble utfordret indirekte på abortspørsmålet flere ganger. Der vil jeg bare si at det nå kommer en anledning. Venstre anerkjenner det som har skjedd, og det kommer en anledning allerede 2. juni for alle partier, også regjeringspartiene, til å stemme for å fjerne abortnemndene. Det forslaget ligger der.

Så vil jeg avslutte debatten med å si tusen takk og – igjen det jeg startet med – at jeg tross all denne debatten synes det var en god redegjørelse som lå til grunn fra likestillingsministeren.

Presidenten: Representanten Silje Hjemdal har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Silje Hjemdal (FrP) [12:20:06]: Jeg kjente meg ikke helt igjen i den gjengen som hiver seg på festtaler. Jeg er ikke helt kjent for det, heller ikke Fremskrittspartiet. Derfor utfordret jeg regjeringen på en rekke spørsmål i replikkrunden og i mine innlegg, men det gikk kanskje ministeren hus forbi.

Derfor har jeg veldig lyst til å understreke at mens andre partier hadde total berøringsangst for å tøtsje det som går på sosial kontroll, æresvold osv., var det Fremskrittspartiet som var nødt til å ta den debatten og sto ganske lenge alene i den. Heldigvis er vi et litt annet sted i dag.

Jeg har fremdeles ikke fått svar på – på sykepleierdagen, som flere har trukket fram, og der vi gratulerer – hvorfor det er så viktig for regjeringspartiene å gå til kamp mot de private velferdsaktørene, der vi vet det nettopp er mange kvinnelige sykepleiere.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [12:21:18]

Interpellasjon fra representanten Peter Frølich til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Per 21. desember 2021 har om lag 70 pst. av brannfolkene som søkte om å få sin yrkesrelaterte kreftsykdom godkjent som yrkesskade, fått avslag. De fleste som har fått godkjent sin yrkesskade, har måtte ta saken sin opp via Trygderetten. Langt flere orker ikke å «ta kampen».

Hva vil regjeringen gjøre for at de som alltid er der for andre når ulykken er ute, skal få en rettferdig og – om mulig – enklere behandling av sine yrkeserstatningskrav når de selv blir rammet av yrkesskade?»

Peter Frølich (H) [12:22:09]: Jeg har lyst til å starte denne interpellasjonsdebatten med å fortelle historien til Jon Eirik Haugland. Han jobbet som brannmann i over 30 år. Helt fra 1980-tallet gikk han på jobb og holdt oss andre trygge. Han slukket noen av de mest dramatiske brannene man kan forestille seg. Han elsket jobben sin, men det var også tydelig når han kom hjem fra jobb, at dette var en jobb utenom det vanlige. Han kunne være sotete og skitten. Det ble beskrevet at han svettet sot. Hvilke gasser og gifter han hadde pustet inn i sin tjeneste for samfunnet, er ikke godt å vite. I 2016 kom den nedslående beskjeden om at han hadde aggressiv kreft og hadde få måneder igjen å leve.

Det ble starten på en lang kamp, en lang kamp som han selv ikke fikk sett utgangen på. Haugland døde i 2017, men kona hans, Ilene-Christine Grung, tok kampen. Hun søkte oppreisning fra Nav, men der ble det avslag, og det er ikke helt ukjent for dem som er brannfolk og rammes av kreft. Opp mot 75 pst. av dem som søker oppreisning for yrkesskade, får avslag på sine søknader. Men hun ga seg ikke. Saken gikk videre til Trygderetten,

hvor de vant fram. Det avgjørende ble et bilde som etter hvert er blitt ganske ikonisk, et bilde av brannfolk som tar en pust i bakken under slukkingsarbeid og spiser pizza med sot på både hender, klær og utstyr. Det er helt tydelig at det som brannfolk utsetter seg for i sin arbeidshverdag, er noe helt annet enn det de aller, aller fleste av oss opplever. Selv om kampen til Haugland og hans etterlatte ble kronet med seier, er det fortsatt veldig mange som ikke tar den kampen.

I 2014 var dette et tema som ikke hadde stor oppmerksomhet, men i dag har vi med oss en forsamling på galleriet, ledet av Torkjell Helle, som heter Brannmenn Mot Kreft, og som har jobbet systematisk og på en glimrende måte med å øke bevisstheten og sette denne problemstillingen i fokus. Jeg tenkte at nå var det på tide å løfte denne saken inn i Stortinget, for å se hvilke politiske løsninger vi kan lansere for å gjøre denne kampen litt enklere for dem som ellers alltid stiller opp for oss og hjelper oss når ulykken inntreffer. Hva kan vi som politikere få til, enten gjennom lovendringer eller andre tiltak som kan bedre situasjonen for dem som rammes?

Vi vet at det er mye som har forandret seg siden 2014. Det er kommet mer forskning, det er kommet mer oppmerksomhet og bevissthet, og det er kommet bedre teknologi. Det er mye som kan gjøres. Dette er en anledning hvor vi kan diskutere sammen på en konstruktiv måte og se om det finnes løsninger og en vei videre som gjør at det som skjedde med Haugland og mange andre brannmenn, ikke skal skje igjen i framtiden.

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:26:53]: Interpellanten reiser spørsmål om skadelig eksponering i arbeidsmiljøet og betydning for brannfolks helse og derigjennom retten til erstatning ved kreftsykdommer.

Jeg nevner i den forbindelse at brannfolk ved sin samfunnsnyttige virksomhet potensielt eksponeres for en rekke kreftframkallende kjemiske stoffer og kombinasjoner av slike stoffer. Det er viktig å sørge for at brannfolk som blir skadet eller syke på grunn av jobben sin, får erstatningen de har krav på. Jeg er derfor glad for at interpellanten reiser dette spørsmålet.

Nav opplyser at om lag 75 pst. av avslagene som omhandler brannfolk, gjelder prostatakreft. Det viser at interpellasjonen i realiteten kanskje ikke gjelder brannfolks generelle rett til å få godkjent kreft som yrkessykdom – hvilket de kan – men om å få godkjent prostatakreft.

Jeg understreker at brannfolk – som arbeidstakere for øvrig – har gode økonomiske ordninger dersom de får yrkesskader eller yrkessykdommer. Vi har en tosporet yrkesskadeordning, hvor ytelser etter folketrygdens vanlige regler og særregler ved yrkesskader og yrkessykdommer – sammen med erstatning fra den lovpålagte yrkesskadeforsikringen – sikrer skadelidte full erstatning.

Med hjemmel i folketrygdloven er det gitt forskrifter som regulerer hvilke sykdommer som kan godkjennes som yrkessykdom. Forskriftene gjelder også for yrkesskadeforsikring. Forskriftene omfatter enhver sykdom der arbeidstakeren utsettes for forgiftning eller kjemisk påvirkning på arbeidsplassen, eksempelvis kreftsykdommer.

At sykdommen omfattes av forskriften, er et nødvendig, men ikke tilstrekkelig vilkår for at den kan godkjennes som yrkessykdom. I tillegg må det være en årsakssammenheng mellom sykdommen og skadelig yrkeseksponering. Et viktig hensyn bak årsakskravet er å skape trygghet mot å bli pålagt ansvar for skade/tap som ikke har sammenheng med yrket. Årsakskravet har også sammenheng med de grunnleggende hensynene om forebygging og reparasjon, fordi disse forutsetter årsakssammenheng.

For yrkessykdommer oppstiller folketrygdloven § 13-4 andre ledd presumpsjonsregler kombinert med en snudd bevisbyrde. Det betyr at det på nærmere vilkår legges til grunn at sykdommer som omfattes av yrkessykdomsforskriften, er en yrkessykdom.

Jeg nevner at bestemmelsen oppfyller kravene ILO-konvensjon nr. 42 stiller til regler om godkjenning av yrkessykdommer. Høyesterett har i rettspraksis avklart hvordan bestemmelsen skal forstås. Dette følger Nav i sin behandling av yrkessykdomssaker.

På bakgrunn av en dom fra Høyesterett i 2012 kan kravet til sammenheng mellom eksponering som brannfolk og prostatakreft oppfylles på to måter: enten gjennom medisinsk forskning eller om man finner at prostatakreft kan forventes basert på kunnskaper om eksponeringens virkningsmekanismer og skadepotensial. Høyesteretts tolkning viser klart betydningen av kunnskap om sammenheng mellom skadelige stoffer i arbeidsmiljøet og kreft, herunder prostatakreft.

Navs avgjørelser bygger på sakkyndige vurderinger og dokumentert og anerkjent kunnskap om sammenhenger mellom skadelig yrkeseksponering og prostatakreft. I dag er det beskjedne holdepunkter for årsakssammenheng mellom eksponeringen brannfolk erfaringsvis utsettes for, og prostatakreft.

Jeg nevner i den forbindelse at Gulating lagmannsrett i dom av 14. januar i år i sak om prostatakreft hos en brannmann opprettholdt Trygderettens kjennelse, som under dissens stadfestet Navs avslagsvedtak. Dommen fra Gulating lagmannsrett er brakt inn for Høyesterett, og saken skal behandles 11. oktober i år.

Jeg tror det kan være veldig fornuftig at vi avventer Høyesteretts syn på saken før vi gjennomfører en bred debatt om dagens regler og praksis knyttet til Navs be-

handling av brannfolks krav om erstatning på grunn av prostatakreft. Nav følger rettssaken tett – det gjør vi også – og har stilt behandlingen av denne typen saker i bero i påvente av Høyesteretts avgjørelse.

Jeg vil til slutt legge til at det i yrkessykdomssaker regelmessig kan være tvil om årsakssammenheng mellom skadelig yrkeseksponering og utvikling av sykdom. Det bør ikke bøtes på med særregler for enkelte grupper arbeidstakere, men med bedre kunnskap gjennom økt forskning. Statens arbeidsmiljøinstitutt er sammen med Kreftregisteret i førersetet for en stor samarbeidsstudie som skal undersøke eksponering i brannyrket og forekomst av kreft relatert til dette.

Peter Frølich (H) [12:32:10]: Jeg vil takke statsråden for svaret og for en redegjørelse av gjeldende rett, som jeg er helt sikker på er riktig gjengitt. Det er mange lover og forskrifter og henvisninger til avgjørelser som jeg kjenner til, og som jeg er helt sikker på er riktig framstilt.

Jeg er likevel litt opptatt av at dette skulle være en anledning hvor vi ikke bare snakker om hvordan tingenes tilstand er. Litt av poenget er at vi løfter blikket og spør oss selv: Hvordan skal tingenes tilstand være i framtiden? Finnes det noen vei videre som kan gjøre disse prosessene enklere? Det er forferdelig byråkratisk for mange – når man rammes av en kreftsykdom og samtidig måtte møte en papirmølle som oppleves voldsomt. Det tror jeg vi må erkjenne alle sammen. Er det noe vi kan gjøre for å forenkle dette?

Så er jeg helt enig med statsråden i at vi ikke skal snu opp ned på prinsippene. Vi skal ikke lage nye, parallelle erstatningssystemer eller særlovgivning. Det er jeg motstander av. Jeg mener at erstatningsretten og de grunnleggende prinsippene som norsk rett bygger på, har tjent oss godt, og dem skal vi beholde, men vi har vist tidligere at vi klarer å vise fleksibilitet innenfor rammene. Ta f.eks. tidligere – og lignende – situasjoner med tannleger som ble utsatt for kvikksølv, eller amalgam, hvor man gjennom forskrifter osv. kunne gjøre disse prosessene litt enklere. Jeg sier ikke at det er helt overførbart, men det viser at det er en fleksibilitet i systemet, som jeg håper at vi også kan se nærmere på.

Én ting er lovgivningen: Vi kan se på noen av disse ideene fra utlandet om omvendt bevisbyrde, som ikke vil være et helt totalt fremmedelement i norsk rett. Vi kan se på praktiske ting, teknologiske løsninger, og hvordan vi kan gjøre brannfolks hverdag og situasjonen tryggere. Det er helt åpenbart en sammenheng mellom ny teknologi og trygghet på jobb. Hvordan kan vi løfte den hverdagstryggheten?

Det siste, som jeg var inne på innledningsvis: Hvordan kan vi støtte opp, komme med støttetiltak for dem som rammes? Jeg hadde håpet på litt flere ideer langs disse banene og ikke så mye bakoverskuende oppmerksomhet rundt akkurat hvordan gjeldende rett er i dag. Den kjenner vi – på godt og vondt – ganske godt.

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:35:30]: Jeg takker for interpellantens innlegg. Også jeg har veldig stor forståelse for brannfolkenes sak, ikke minst de som virkelig har greid å sette dette på dagsordenen, som også interpellanten viste til i sitt første innlegg, nemlig Brannmenn Mot Kreft. Heldigvis har en del av det arbeidet ført fram, både i form av at man har fått mer forskning, som gjør at man kan vise til årsakssammenheng, som legger et grunnlag for yrkessykdom og yrkesskadeerstatning, og også at det har lagt et grunnlag for forebygging, at man har endret rutiner. Selv har jeg besøkt brannvesenet i Bergen flere ganger, som viser til veldig gode rutiner rundt dette, hvordan de har lagt om mye av det de gjør, nettopp med bakgrunn i den kunnskapen.

Jeg tror likevel at interpellanten kan være enig med meg i at retten til erstatning bør baseres på dokumentert, kunnskapsbasert viten, også i de sakene som handler om prostatakreft. At Nav behandler brannfolks erstatningskrav etter samme regler som gjelder for alle andre arbeidstakere – et regelverk som er vedtatt av Stortinget – kan etter mitt syn ikke ses som en urettferdighet, slik interpellantens spørsmål kan antyde.

I Nav behandler en landsdekkende enhet, Yrkessykdomskontoret, alle yrkessykdomsskader. Det sikrer effektiv saksbehandling, ensartet praksis og avgjørelser med god kvalitet. Avgjørelsene bygger på eksterne medisinske spesialistutredninger, og kreftsaker prioriteres naturligvis høyt. Den som er uenig i avgjørelsen, kan heldigvis påklage den til Navs klageinstans i Oslo, og klageinstansens avgjørelse kan igjen påankes til Trygderetten. Saksbehandlingen er gratis og nødvendiggjør vanligvis ikke bruk av advokat. Lovligheten av Trygderettens kjennelser kan ved søksmål bringes inn for lagmannsretten. Dessuten kan brannfolk som får avslag fra Nav, eller en kjennelse mot seg i Trygderetten, få saken gjenopptatt, eksempelvis der ny forskning gir et sikrere medisinsk kunnskapsgrunnlag.

Som jeg var inne på i mitt forrige innlegg, skal dommen fra Gulating lagmannsrett behandles av Høyesterett til høsten. Jeg tror det er fornuftig at vi avventer Høyesteretts avklaringer før vi gjennomfører en omfattende debatt om dagens praksis knyttet til Navs behandling av brannfolks krav om erstatning på grunn av prostatakreft.

Så vil jeg minne om at denne regjeringen, som jeg er en del av, i sin plattform har slått fast at vi vil forbedre reglene om yrkesskade og yrkesskadeforsikring. Ar-

beids- og inkluderingsdepartementet arbeider for tiden med et opplegg for dette og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte med det.

Silje Hjemdal (FrP) [12:38:48]: Jeg er veldig glad for at interpellanten har løftet denne saken, for dette er en sak som har engasjert meg som ombudskvinne, og ikke minst som medmenneske. Jeg tror det var veldig mange flere enn Jon Eirik som ble rørt til tårer da han auksjonerte bort sin motorsykkel på Torgallmenningen. Det var sterkt for alle som var der, men det var også et veldig viktig symbol på den kampen som skulle starte. Noen har tatt den før, andre begynner kampen, noen er heldige og har pårørende og ikke minst kamerater, tjommier og kollegaer som står sammen med en, eller fortsetter kampen når en kanskje ikke lenger har mulighet selv. Det var veldig gledelig at familien til Jon Eirik i fjor endelig ble trodd. Det er et mektig symbol på den kampen mange enkeltmennesker kjenner på at de må ta mot systemet.

Jeg synes derfor det er bra at vi har debatten i dag. Det er helt riktig som ministeren påpeker, at det er gjort noe, for jeg husker at da jeg tok dette opp på Fremskrittspartiets landsmøte i 2017, var vi, jeg skal ikke si dårligst i klassen, men vi lå milevis bak andre land som vi liker å sammenlikne oss med. Så har det skjedd noe, men jeg er helt enig med interpellanten i at det som er forhåpningen med dagens debatt, er at vi kan snakke om hvor veien framover skal gå.

På lik linje med ministeren har også jeg vært hos Bergen brannvesen og sett konkrete tiltak som er kommet på plass, bl.a. dette med et mye større fokus på rene og skitne soner. Det ser jeg også at brannmannskap fra resten av landet har latt seg inspirere av. Her har vi mye å lære, og ikke nødvendigvis bare fra Bergen eller andre steder der man har fokusert mye på det, men faktisk fra utlandet, de som har satset på det, de som er et helt annet sted enn der vi er, når det gjelder å fokusere på kreft blant brannmannskap.

Sist, men ikke minst, kan jeg i hvert fall garantere at Fremskrittspartiet vil være konstruktive i oppfølgingsdiskusjonen av denne interpellasjonen. Men jeg tenker at i dag er det først og fremst viktig å sende en takk til alle dem som har tatt kampen, og de som fremdeles står i kampen. Jeg vet at ikke alle er her i dag, men en ekstra takk også til Brannmenn Mot Kreft, som jeg vet på frivillig initiativ legger ned utrolig mye arbeid for å sette denne saken på dagsordenen. Så en stor takk til dere for innsatsen, og ikke minst for at dere pusher oss politikere, for det trenger vi.

Peter Frølich (H) [12:42:47]: Avslutningsvis vil jeg nok en gang takke statsråden for at vi fikk anledning til å lufte noen av disse tankene og diskutere dette i stortingssalen. Jeg håper at det ikke er siste gang vi får muligheten til det, for dette er en sak som vi må holde oppmerksomhet rundt. Det var egentlig hele intensjonen også – rett og slett å skape oppmerksomhet om denne viktige saken og løfte den opp på et politisk nivå.

Denne interpellasjonsdebatten gir oss en ypperlig anledning til å holde oss oppdatert på det som skjer i saken, og det er ganske mye. Vi har vært inne på at forskningen som kommer nå, er veldig spennende. Det å sette seg ned og gå gjennom den og oppdatere seg er sunt for oss, og jeg tror også departementet i forbindelse med denne interpellasjonsdebatten har gått grundig gjennom den nyeste informasjonen. Det i seg selv har en egenverdi. Vi får tilbakemeldinger nå om at de som følger diskusjonen der ute, også synes at dette er en interessant og aktuell problemstilling som de ønsker å gå nærmere inn i og engasjere seg i. Det er akkurat det som var håpet og intensjonen, og det er jeg veldig glad for.

Jeg håper også at tonen i diskusjonen vi har hatt, bærer preg av at dette ikke er noen klassisk politisk debatt hvor vi f.eks. skal slå hverandre i hodet og stikke hverandre og si at den ene regjeringen er så mye bedre enn den andre. Det har absolutt ikke vært intensjonen. Her er det rett og slett sånn at vi er på lag, alle mann, vi ønsker det beste.

Jeg vil ikke antyde på noen som helst måte at det foreligger noen stor systemsvikt eller urettferdighet eller noe sånt. Jeg har vært opptatt av at de som kjemper for oss, fortjener backing og støtte når de rammes av kreft og havner i en vanskelig situasjon, og at de iallfall ikke må oppleve at systemet arbeider mot dem, men at de opplever at systemet kan være til hjelp og støtte. Da er det ikke så veldig mye som skal til fra vår side for å tilpasse, innenfor det systemet og de prinsippene som vi bygger på, men likevel kunne gjøre situasjonen litt enklere. Det var rett og slett intensjonen. Det synes jeg vi skylder dem som står i dette hver eneste dag.

Takk igjen til den som har engasjert seg i interpellasjonsdebatten, og takk til statsråden.

Statsråd Marte Mjøs Persen [12:45:34]: Jeg har merket meg, og jeg er glad for, de engasjerte innleggene som har vært i denne saken.

Som jeg sa i sted, har jeg veldig stor forståelse for brannfolkenes sak. La det være helt klart at brannfolkene fortjener den erstatningen som de har krav på. Brannmenn Mot Kreft har over tid arbeidet for økt gjennomslag for krav om godkjenning av sykdom blant brannfolk som yrkessykdom etter folketrygdloven og lov om yrkesskadeerstatning, og foreningen har videre engasjert seg tungt i arbeidet med å redusere kjemisk eksponering av luftveier og hud hos mannskapene under innsatser i brann- og redningsetatene. Den er også

en av initiativtakerne til en pågående forskningsstudie av eksponering av kreftframkallende stoffer og forekomst av kreft hos brannfolk i Norge, der Kreftregisteret og Statens arbeidsmiljøinstitutt samarbeider om å øke kunnskapen på feltet. Dette er et viktig arbeid som vi skal følge opp.

Det er likevel i en universell folketrygd krevende med særregler for enkelte arbeidstakergrupper, som f.eks. brannfolk, men jeg hører ikke at det er noen som har tatt til orde for nødvendigvis det i denne debatten. Derfor er det viktig at vi fortsetter dette arbeidet. Nav anvender yrkessykdomsreglene i tråd med Høyesteretts avgjørelser. Nå skal Høyesterett til høsten behandle en ankesak om prostatakreft hos en brannmann, og det gir grunnlag for i dag å gi veldig sterke synspunkter på hvordan reglene er å forstå, eller hvordan reglene bør være, før Høyesterett endelig har fastslått gjeldende rett på dette området.

Jeg har helt til slutt lyst til å si at en rekke internasjonale studier viser at kreftforekomst hos brannfolk skiller seg fra normalbefolkningens forekomst av kreft, og så viser nordiske studier ikke et helt samsvarende bilde. Samlet sett er derfor resultater også fra studier under norske forhold av stor betydning for vurderingen, for det kan være at brann- og redningsinnsatsen er organisert på ulike måter, og det kan være forskjeller i materialbruk osv. Jeg understreker da at Statens arbeidsmiljøinstitutt sammen med Kreftregisteret er i førersetet for en stor samarbeidsstudie, og det er et svært viktig arbeid knyttet til undersøkelser om eksponering i brannmannyrket og forekomst av kreft relatert til dette.

Jeg viser avslutningsvis til at regjeringen ønsker å forbedre reglene om yrkesskade og yrkesskadeforsikring og er opptatt av å følge opp uttalelsene både i Hurdalsplattformen og i Stortingets anmodningsvedtak nr. 911 av 11. mai 2021 på en god måte. Vi jobber nå i departementet med en plan for arbeidet med denne oppfølgningen, og vi vil også involvere partene på egnet måte når vi kommer dit hen.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er omme.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 12.49.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 14.

President: Kari Henriksen

Statsråd Marte Mjøs Persen overbrakte 7 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Votering

Presidenten: Da går vi til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert torsdag 12. mai

Debatt om kultur- og likestillingsministerens redegjørelse om arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer.

Presidenten: Presidenten foreslår at redegjørelsen vedlegges protokollen.

Votering:

Forslaget fra presidenten ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Sak nr. 2 var interpellasjon.

Sak nr. 3 [14:02:36]

Referat

1. (477) Statsministerens kontor melder at
   1. lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven) (Lovvedtak 61 (2021–2022))

– er sanksjonert under 12. mai 2022

Enst.: Vedlegges protokollen.

2. (478) Revidert nasjonalbudsjett 2022 (Meld. St. 2 (2021–2022))
3. (479) Endringar i skatte-, avgifts- og tollovgivinga m.m. og folketrygdloven (arbeidsavklaringspengar m.m.) (Prop. 114 LS (2021–2022))
4. (480) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2022 (Prop. 115 S (2021–2022))
5. (481) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Hans Andreas Limi, Roy Steffensen og Terje Halleland om ny økonomisk politikk og samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i Norge (Dokument 8:245 S (2021–2022))
   Enst.: Nr. 2–5 sendes finanskomiteen.
6. (482) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sara Bell, Kathy Lie, Grete Wold og Marian Hussein om å styrke fastlegeordningen (Dokument 8:246 S (2021–2022))
7. (483) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Stordalen, Silje Hjemdal, Hans Andreas Limi, Terje Halleland, Sivert Bjørnstad og Terje Hansen om like konkurransevilkår for servicehandelsnæringen (Dokument 8:247 S (2021–2022))
   Enst.: Nr. 6 og 7 sendes helse- og omsorgskomiteen.
8. (484) Kommuneproposisjonen 2023 (Prop. 110 S (2021–2022))

9. (485) Endringer i midlertidige lover om tilpasninger i introduksjonsloven og integreringsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (forlengelse) (Prop. 112 L (2021–2022))
10. (486) Deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova (ny fylkesinndeling og nye fylkesnavn) (Prop. 113 LS (2021–2022))
    Enst.: Nr. 8–10 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
11. (487) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Terje Halleland, Tor André Johnsen, Sivert Bjørnstad og Terje Hansen om en ny vår for mineralnæringen (Dokument 8:248 S (2021–2022))
12. (488) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sivert Bjørnstad og Terje Hansen om bedre utnyttelse av snøkrabberessursene (Dokument 8:249 S (2021–2022))
    Enst.: Nr. 11 og 12 sendes næringskomiteen.
13. (489) Nokre saker om veg, særskilde transporttiltak og transport i byområda mv. (Prop. 111 S (2021–2022))
    Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
14. (490) Endringer i midlertidig lov om tilpasninger i barnehageloven, opplæringslova og friskolelova for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 (forlengelse) (Prop. 109 L (2021–2022))
    Enst.: Sendes utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.04.

Svanemerket trykksak, 2041 0654